

Agentin kielentäminen subjektiksi suomen kielessä

Pro gradu
Suvi Mäkelä

Jyväskylän yliopisto
Kielten laitos
Suomen kieli
Helmikuu 2011

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen	Laitos – Department Kielten laitos
Tekijä – Author Mäkelä, Suvi Maria	
Työn nimi – Title Agentin kielentäminen subjektiksi suomen kielessä	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year Helmikuu 2011	Sivumäärä – Number of pages 31 ja liitteet
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Suomen kielen subjektia on kuvailtu eri kieliopissa ja tutkimuksissa kieliopillisesta, semanttisesta ja diskursiivisesta näkökulmasta. Tutkimuksessani pyrin syventämään semanttista määrittelyä. Toisin sanoen tutkin sitä, mikä semanttinen rooli sillä osallistujalla on, joka kielennetään lauseen kieliopilliseksi subjektiksi.</p> <p>Kognitiivisen kieliopin mukaisen käyttöpohjaisen lähestymistavan vuoksi on luonteavaa, että tutkimusaineistoni perustuu kielenpuhujilta kerättyyn aineistoon. Sellainen aineisto ei tarjoa vain monipuolista tietoa tutkittavasta asiasta vaan saattaa myös nostaa esiin sellaisia asioita, joita tutkija ei olisi muuten tullut ajatelleeksi tai saanut selville. Tutkimusaineistoni on 20:n suomea äidinkielenään puhuvan informantin selostukset kielitieteilijä R. S. Tomlinin FishFilm-animaatiosta. Kukin informantti katsoi animaatiota, jossa kalat syövät toisiaan, ja selosti samanaikaisesti näkemänsä tapahtumat mahdollisimman tarkasti. Jaoin selostukset ilmaisutyyppihin nähdäkseni, millä eri tavoin tapahtumat ja erityisesti agentti kielennettiin ja missä suhteessa eri ilmaisutyyppijä käytettiin. Tutkin myös sitä, mitkä seikat vaikuttivat ilmaisutyyppin valintaan.</p> <p>Ilmaisutyypeistä A1 eli x syö y:n -tyyppi oli ylivoimaisesti suosituin, sillä sen osuus syöntilauseista oli 87 prosenttia. B:nkin (y joutuu x:n syömäksi -rakenteen yms.) käyttö oli melko yleistä silloin, kun nuoli osoitti syötävää kalaa eli kun puhujan huomio kohdistui patienttiin. Kuitenkin patienttsubjektillisten passiivilauseiden muodostus oli monille hankalaa. Näiden kahden ilmaisutyyppin lisäksi oli neljä muutakin tapaa ilmaista tapahtumat, mutta niiden käyttö jäi vähäiseksi. Teoriassa on siis monia mahdollisuuksia kielentää asiointila, mutta muut kuin A1-rakenteet ovat niin epätyypillisiä, etteivät ne ole tasaveroisia kyseisen tyyppin kanssa. A1:tä voi käyttää vasta, kun osallistujien roolit ovat selvillä. Tämä näkyy siten, että 96 % syöntilauseista aloitettiin syöjän paljastuttua.</p> <p>Tutkimukseni perusteella voidaan todeta, että subjektiksi valitaan referentti, joka on agentti tai johon huomio kohdistuu. Koska ei kuitenkaan ole varmaa, viekö informantin huomion nuoli, kalan väri vai semanttinen rooli, olisi hyödyllistä tutkia, mihin huomio milloinkin kohdistuu, eli kerätä tiedot informantin silmien liikkeestä ja verrata niitä puheen ajankohtaan. Tutkimusta voisi laajentaa myös vertaamalla tuloksia sellaisten informanttien tuloksiin, joille suomi ei ole äidinkieli vaan toinen tai vieras kieli, ja lisäksi muiden kielten FishFilm-tutkimustuloksiin.</p>	
Asiasanat – Keywords agenttiivisuus, kognitiivinen kielioppi, lauseoppi, subjekti	
Säilytyspaikka – Depository Kielten laitos. Suomen kielen oppiaine (Fennicum).	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	3
2.1 Kognitiivinen kielioppi	3
2.2 Agentin ja patientin kielentäminen	4
2.3 Agentin ja subjektin suhde	6
3 AINEISTON KERUU- JA ANALYSOINTIMENETELMÄT	7
3.1 Aineistonkeruumenetelmä	7
3.2 Aineisto ja sen analysointimenetelmä	9
4 AINEISTON ERITTELY	16
4.1 Informantit ryhmänä	16
4.2 Informantit yksittäin	20
5 ILMAISUTYYYPIN VALINNAN PERUSTEITA	25
6 KIELIOPILLISEN SUBJEKTIN SEMANTTINEN ROOLI	29
LÄHTEET	31
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Suomen kielen **subjekti** on verbin ykkösargumentti, joka laukaisee kongruenssin. Se on predikaation lähtöpiste, lausetasolla ensisijainen osallistuja ja lauseessa tyypillisesti verbin edellä. Se on yleensä topiikki ja ennalta tuttu. Tyypillisesti subjekti on agenttiivinen ja elollinen. (Helasvuo & Huumo 2009.)

Subjektia on kuvailtu eri kieliopeissa kielipillisestä, semanttisesta ja diskursiivisesta näkökulmasta (ks. esim. Siro 1964, Hakulinen & Karlsson 1988, Leino 1991 ja Vilkuna 1996; jaottelusta tarkemmin Helasvuo & Huumo 2010). Kattavan ja tiiviin esityksen subjektista ovat laatineet Helasvuo & Huumo (2010).

Tutkimuksessani keskityn subjektin semanttiseen luonnehtimiseen. Kielipillisella subjektilla on nimittäin semanttinen rooli, joka kuvaa sen luonteen tapahtuman osallistujana. Rooli voi olla esimerkiksi agentti tai patientti. **Agentti** on se, joka tietien tahtoen panee toiminnan alulle, suorittaa sen ja vaikuttaa toiminnallaan toisiin. **Patientti** on agentin vastakohta. Se on toiminnan kohde, joka muuttuu ulkoapäin tulevien voimien takia. (Langacker 2008: 356.)

Agentti on melkein aina lauseen kielipillinen subjekti, ja prototyypillisessä transitiivilauseessa prototyypinen subjekti on agentti ja prototyypinen objekti patientti (Hakulinen & Karlsson 1988: 103; Vilkuna 1996: 25; Leino 1999: 113–114). Kuitenkaan semanttiset roolit eivät aina mene yksiin subjektin ja objektin kanssa, ja ne saateen jättää kielentämättäkin. Esimerkiksi lauseessa *He valitsivat Kososen* agentti on subjekti, mutta lauseessa *Kosonen tuli valituksi* sitä ei ole kielennetty vaan subjektina onkin patientti (Hakulinen ym. 2005: 1270).

Tässä työssä tutkin kokeellisesti sitä, miten agentti (ja patientti) kielennetään eli millä eri rakenteilla saman asian voi ilmaista. Tutkimuksessani selvitän, missä suhteessa eri rakenteita on yksittäisten informanttien puheessa ja yhteensä koko aineistossa sekä mitkä seikat vaikuttavat rakenteen eli ilmaisutavan valintaan. Toisin sanoen käsittelen sitä, miten suomea äidinkielenään puhuvat kielentävät näkemänsä tapahtumat.

Tutkimusidean ja aineiston keräämiseen tarkoitettun videon on luonut kielitieteilijä Russell S. Tomlin, joka on toteuttanut vastaavan tutkimuksen englannin kielessä (Tomlin 1995 ja 1997). Hän tutki sitä, miten puhujan huomion kohdistuminen vaikuttaa aktiivin ja passiivin valintaan ja sanajärjestykseen. Tutkimus osoitti, että siitä osallistujasta, johon puhujan huomio kohdistui, tuli subjekti ja lauseen lähtökohta, jonka mukaan määräytyivät sanajärjestys ja aktiivin tai passiivin käyttö. Myös muita kieliä on tutkittu

samoin (Tomlin 1997 ja Myachykov 2007). Videosta kerron tarkemmin kolmannessa luvussa, jonka aiheena ovat käyttämäni aineiston keruu- ja analysointimenetelmät. Johdannon jälkeinen luku luo pohjaa tutkimusaineiston käsittelylle. Esittelen siinä teoreettisena taustana käyttämäni kognitiivista kielioppia ja aikaisempaa tutkimusta. Neljännessä luvussa kerron koetulokset. Viidennessä luvussa kokoan päätelmät siitä, mitkä tekijät vaikuttavat agentin ja patientin kielentämiseen. Viimeisessä luvussa käsittelen kieliopillisen subjektin semanttista roolia ja pohdin jatkotutkimusmahdollisuuksia.

2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Kognitiivinen kielioppi

Kognitiivinen kielioppi irrottautuu perinteisistä kielenkuvausmalleista käyttämällä omaa terminologiaansa ja kuvaustapaansa. Se pyrkii esittämään kielen koko rakenteen eikä siis keskity vain joihinkin kielen osa-alueisiin. Toisaalta kielioppia ei edes nähdä autonomisina osasysteemeinä vaan joukkona konventionaalisia yksiköitä, joista kukin koostuu fonologisesta, semanttisesta ja ne yhdistävästä symbolisesta rakenteesta. Yksikkö on sellainen rakenne, jota kieltä puhuva osaa käyttää sellaisenaan automaattisesti. Toisin sanoen yksiköt ovat valmiina käyttöön eikä niitä tarvitse ensin muodostaa syvä-rakenteista tai muista sellaisista generatiivisten sääntöjen avulla. Mitä useammin jotain yksikköä käytetään, sitä vahvempi sen asema on. Aseman muuttuminen on osa kielen dynaamisuuutta. Ronald Langackerin kehittämää kognitiivista kielioppia on suomeksi esitellyt mm. Tuomas Huumo (1997: 35, 36).

Langackerin kognitiivinen kielioppi tarkastelee sitä, miten kieltä käytetään ja mitä kielen käyttäjä tietää kielen käyttämisestä (Langacker 1987: 494). Käyttöpohjaisen lähestymistavan vuoksi on luontevaa, että tutkimusaineisto perustuu suomea äidinkielenään puhuvien kielenkäyttöön. Sellainen aineisto ei tarjoa vain monipuolista tietoa tutkittavasta asiasta vaan saattaa myös nostaa esiin sellaisia asioita, joita tutkija ei olisi muuten tullut ajatelleeksi tai saanut selville. Suomalaisesta kognitiivisesta kielentutkimuksesta suurin osa perustuu aineistoihin, kuten myös tämä tutkimus. (Ojutkangas 2008: 277–278.)

Kuvattavaa tilannetta varten kielessä ei ole valmiina ilmausta (Langacker 1987: 278), ja sama tilanne on ilmaistavissa useammalla kuin yhdellä eri rakenteella (Huumo 1997: 46). Ojutkangas (2008: 278) kirjoittaa: ”kognitiivisen kieliopin perusajatuksiinhan kuuluu se, että synonymiaa ei ole vaan että jokaisella kielellisellä ilmauksella on oma, erityinen merkityksensä; muodon ero heijastaa aina myös merkityseroa”. Asian esittämiseen vaikuttavat sekä kielisysteemin konventiot että puhujan valinnat (Helasvuo & Huumo 2010: 166). Jokaisella puhujalla on oma yksilöllinen tyylinsä puhua, ja lisäksi hän kuuluu usein moneen eri sosiaaliseen ryhmään, jotka määräävät käytettyä kieltä. Nähtyjen tilanteiden (esimerkiksi kalavideon kohtausten) kielentäminen on sitä, että todellisten entiteettien väliset suhteet muunnetaan kielen elementtien välisiksi suhteiksi (Myachykov ym. 2009). Entiteettien kaksi perustyyppiä ovat oliot ja relaatiot (Leino

1999: 73). Esimerkiksi lausumassa *Sininen kala söi punaisen kalan* sininen ja punainen kala ilmaisevat olioita ja finiittiverbi *söi* niiden välistä relaatiota, joka on tässä prosessuaalinen ja perfektinen.

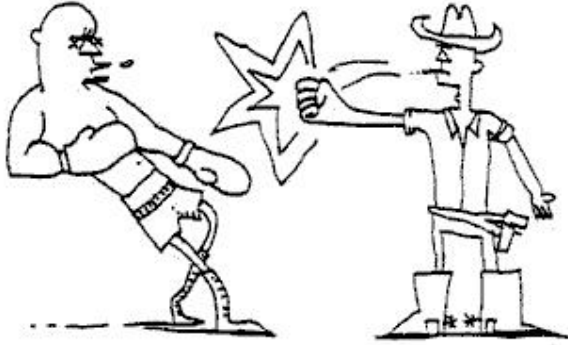
Ennen tapahtuman eli aistihavainnon kielentämistä kielelliseksi ilmaisuksi ihminen muodostaa näkemästään käsitteellisen esityksen eli representaation. Käsitteellisen representaation perusyksikkö on tapahtuma, joka muodostuu tilasta sekä siinä olevista elementeistä ja niiden välisistä suhteista. Tässä tutkimuksessa käytetyn animaation tila on valkoinen alue, elementit ovat kaloja ja elementtien väliset suhteet ovat näkyvät muutokset eli kalojen ja nuolien liikkeet. Tyypillisesti jokin tapahtuman elementeistä on huomion keskipisteenä. Kielellinen ilmaisu muodostetaan niistä sanaston ja kieliopin aineksista, jotka parhaiten vastaavat käsitteellistä tasoa. Käsitteellinen representaatio on kuitenkin niin moninainen, ettei sitä voi ilmaista täysin tyhjentävästi kielellisesti. (Tomlin 1997: 163, 168, 169, 171 ja 172.)

2.2 Agentin ja patientin kielentäminen

Myachykov (2007) tutki suomen kielen lauseen sanajärjestyksen rakentumista kahdella kokeella. Niissä kummassakin informantin tuli kertoa hänelle näytetyistä mustavalkoisista piirroskuvista. Ensimmäisessä kokeessa muodostettiin transitiivi- ja toisessa di-transitiivilauseita eri tilanteita esittävien kuvien pohjalta. Kummassakin kokeessa painotettiin implisiittisesti aina toista referenteistä. Se toteutettiin niin, että ennen referenttiä sen kohdalla näytettiin 60 millisekunnin ajan punaista ympyrää. Näyttöaika on niin lyhyt, ettei katsoja ehdi nähdä ympyrää eikä ymmärrä tulleen manipuloituksi, mutta hänen huomionsa kuitenkin siirtyy kyseiseen kohtaan. Informantteina oli 24 suomea äidinkielenään puhuvaa opiskelijaa. (Myachykov 2007: 141–144, 146–149.) Kokeiden tarkoituksena oli selvittää, vastaako puhujan huomion kohdistuminen sitä, millä puhuja aloittaa lauseensa, ja vaikuttaako se näin sanajärjestyksen valintaan (Myachykov 2007: 165).

Ensimmäisessä kokeessa informantille näytettiin 64 kuvaa, joissa oli esitettynä jokin transitiivinen teko, ja lisäksi niitä ennen ja niiden välissä täyteenä 130 muuta, di-transitiivista tapahtumaa esittävää kuvaa. Puolessa kuvista painotettiin agenttia ja puolessa patienttia. Toisessa kokeessa taas näytettiin 96 varsinaista ja 130 täytekuvaa. Varsinaisista kuvista painotettiin yhtä monta (eli 32) kertaa agenttia, patienttia ja teemaa eli sitä esinettä, jonka agentti antoi patientille. Informantit käyttivät pääasiassa subjekti-

verbi-objekti-epäsuora objekti -järjestystä, eivätkä painotukset vaikuttaneet siihen. Neljätoista prosenttia lauseista oli järjestykseltään S-V-epäsuora objekti-O. Kokeissa talennettiin kutakin kuvaa kuvaavan lauseen lisäksi se, miten informantin katse vaelsi pitkän kuvaa (Myachykov 2007: 146, 147, 156).

Kuva 1. Yksi informanteille näytetyistä kuvista
(<http://discours.revues.org/docannexe/image/7594/img-1.jpg>).

Tutkimus osoitti, että suomenkieliset informantit käyttivät eniten SVO-aktiivilauseita kertoessaan transitiivisia tapahtumia esittävistä kuvista riippumatta siitä, kumpaa osallistujaa painotettiin. Toisin sanoen informanteille oli luontevampaa käyttää kanonista sanajärjestystä kuin aloittaa lause painotetulla hahmolla. (Myachykov 2007: 150, 151.)

Ennen varsinaista koetta kullekin informantille pidettiin harjoitustuokio, jossa koeksessa näytettävien kuvien hahmojen ja tapahtumien nimitykset tehtiin tutuiksi. Ensin kuvaruudulla näytettiin hahmot yksi kerrallaan niin, että hahmon alla luki sen nimi. Informantin tehtävänä oli lukea nimi ääneen ja painaa se mieleensä. Sen jälkeen näytettiin kuvat tapahtumista. Kutakin tapahtumaa esittävän kuvan alla oli kaksi mallilauseita, jotka informantin tuli lukea ääneen. Ensimmäistä koetta varten oli sanajärjestykseltään SVO- ja OVS-lauseet ja toista SVEoO- ja SVOEo-lauseet. (Myachykov 2007: 148.)

Ensimmäisellä kokeella Myachykov tutki, kumman sanajärjestyksen suomenkieliset informantit valitsevat kuvatessaan tapahtumaa, jossa osallistujina ovat agentti ja patientti. Informanteille osallistujien nimitykset ja eri mahdollisuudet kuvata tapahtumia oli opetettu etukäteen. Toteuttamani kalavideotutkimus tuo lisätietoa suomen kielen

käytöstä, sillä siinä informantit joutuvat itse keksimään, millä sanoilla ja rakenteilla he kuvaavat kaloja ja tapahtumia.

Myachykovin, Garrodin ja Scheepersin (2009) mukaan suomen kielen kielioppi on syynä siihen, ettei puhujan huomion kohdistuminen pääse niin vapaasti vaikuttamaan lauseen sanajärjestyksen muotoutumiseen lauseissa, joissa on subjekti, verbi ja objekti. Tämä johtuu siitä, että semanttisia rooleja (esimerkiksi agenttia ja patienttia) merkitään sijamuodoilla (agentin sijana nominatiivi ja patientin *n*-akkusatiivi). Tämä tarkoittaa sitä, että jos puhuja kielentää ensin agentin sanoin *sininen kala*, hän on jo sitoutunut semanttisen roolin lisäksi tiettyyn sijamuotoon, eikä voi enää valita vapaasti kaikista suomen kielen mahdollisista sanajärjestysvaihtoehdoista haluamaansa vaan joko SVO:n tai SOV:n. Toisin sanoen puhuja joutuu mukauttamaan sanajärjestysvalintansa sen mukaan, minkä semanttisen roolin hän on ehtinyt kielentää lauseen alkuun joksikin lauseenjäseneksi sijamuodolla. Keskittyminen rooleihin ja taivutukseen vaatii paljon suunnittelua lauseen rakentamisen alkuvaiheessa ja saattaa aiheuttaa lisätaakkaa, jolloin lauserakennetta ei ehdi mukauttaa huomion kohteena olevan referentin mukaan. Myachykovin (2007: 164) tutkimustulokset tukevat tätä väitettä, sillä informanttien huomion kohdentuminen painotettuun referenttiin ei vaikuttanut sanajärjestykseen.

2.3 Agentin ja subjektin suhde

Agentti ja patientti ovat semanttisina rooleina riippumattomia kielestä, kun taas subjektin ja objektin kategoriat ovat kielikohtaisia. Jälkimmäiset siis määräytyvät kielen mukaan. Suomen kielessä on kolme asiaa, jotka määräävät sen, minkä roolin edustajasta tulee lauseen subjekti: lauseen verbi, tapahtuman osallistujien semanttiset roolit ja puhujan valitsema näkökulma. Tavallisimmin subjektiksi valikoituu agentti eli prototyypin subjektin rooli on agentti. Toisin sanoen kuvattavan tilanteen osallistujista agenttiivisimmasta tulee yleensä subjekti. (Ojutkangas ym. 2009: 135–136.)

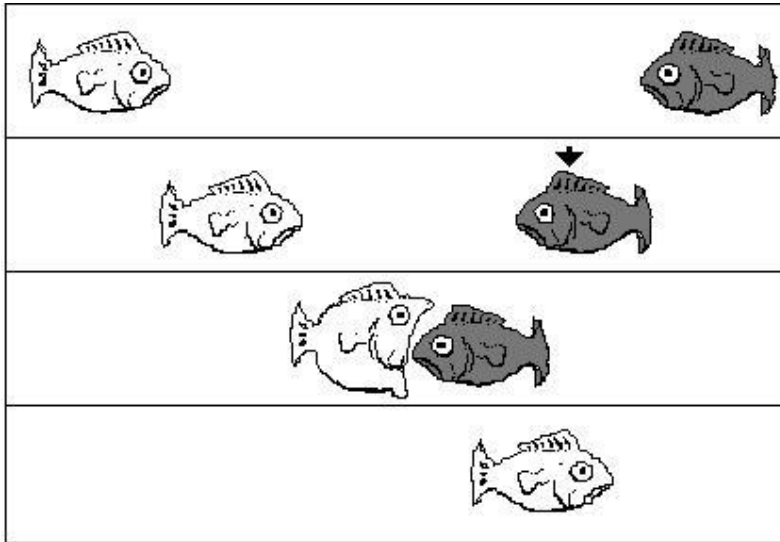
3 AINEISTON KERUU- JA ANALYSOINTIMENETELMÄT

3.1 Aineistonkeruumenetelmä

Keräsin aineiston 4 minuuttia 40 sekuntia kestäväällä animaatiolla, FishFilmillä (Kala-animaatio). Siinä kaksi eriväristä kalaa lähestyy toisiaan yhtäaikaisesti samalla nopeudella vastakkaisista suunnista. Ruudun keskellä kalat kohtaavat ja toinen syö toisen. Sen jälkeen jäljelle jäänyt kala ui pois näkyvistä suuntaa muuttamatta ja kuvaruutu on hetken tyhjä, kunnes uusi kalapari ilmestyy kuvaruutuun ja samat tapahtumat toistuvat. Videossa on yhteensä 32 kohtausta, joiden ydin on syöntitapahtuma. Syöjäkala tulee yhteensä 16 kertaa vasemmalta ja 16 kertaa oikealta, mutta järjestys on sattumanvarainen. Sattumanvaraista on myös molempien kalojen väri, mutta kohtaavat kalat ovat kuitenkin keskenään aina erivärisiä. Samanvärisiä kaloja voi tulla näkyviin animaation eri vaiheissa. Tällöin jää katsojan tulkittavaksi, onko kyseessä sama vai eri kalayksilö. Kalan väristä tai tulosuunnasta ei siis voi päätellä, syökö se vai syödäänkö se.

Animaation kussakin kohtauksessa jommankumman kalan yläpuolelle ilmestyy kaksi kertaa nuoli, joka osoittaa kyseistä kalaa. Ensimmäisen kerran nuoli vilkahtaa vähän sen jälkeen, kun molemmat kalat ovat tulleet ruutuun, ja toisen kerran se ilmestyy vähän ennen syöntitapahtumaa. Toisella kerralla nuoli ei katoa ennen kuin toinen kaloista tulee syödyksi. Nuoli osoittaa 16 kohtauksessa agenttia ja 16:ssa patienttia. Se, kumpaa kulloinkin osoitetaan, on sattumanvaraista. Nuolen tarkoitus on ohjata informantin huomio sen osoittamaan kalaan. Tarkoituksena on selvittää, miten huomion kohdistuminen tapahtuman toiseen osallistajaan vaikuttaa lauserakenteeseen.

Koetilanteessa informantin tulee katsoa animaatio ja selostaa samanaikaisesti sen tapahtumat mahdollisimman yksityiskohtaisesti mutta kuitenkin niin, että hän pysyy tahdissa mukana. Häntä pyydetään lisäksi pitämään katseensa siinä hahmossa, jota nuoli osoittaa, mutta täsmennetään vielä, ettei nuolista tarvitse sanoa mitään. Ohjeiden antamisen jälkeen informantilta varmistetaan vielä, että hän on ymmärtänyt ohjeet. (Tehtävänanto on sanasta sanaan nähtävissä liitteestä 1.)

Kuva 2. Kaaviokuva tapahtumien etenemisestä

(<http://discours.revues.org/index7594.html>).

Koepaikkana oli seminaarihuone. Informantti istui pöydän ääressä ja katsoi videon tietokoneen näytöltä. Videoin kunkin suorituksesta videonäkymän tietokoneen ruudulta ja äänitin puheen videokameralla ja nauhurilla. On siis mahdollista havaita, missä vaiheessa animaatiota informantti sanoi mitään. Käynnistin animaation itse, joten informantin ei tarvinnut osallistua järjestelyihin. Ennen varsinaista koetta informantit allekirjoittivat tutkimusluvan ja täyttivät taustatietolomakkeen. Informantin nimi näkyy ainoastaan tutkimusluvassa; muissa yhteyksissä jokaisesta käytetään pelkkää tunnistusnumeroa. Taustatietoihin kuuluivat informantin sukupuoli, ikä, koulutus, äidinkieli ja muu kielitaito. Vastausvaihtoehtoja ei ollut valmiina, joten informantit saivat kirjoittaa vaadittavat tiedot omin sanoin. Informantit osallistuivat tutkimukseen vapaaehtoisesti eivätkä he saaneet palkkiota. Informantteja oli yhteensä 21. Heistä kuitenkin yksi (numero 15) sai puutteelliset ohjeet, sillä en sanonut hänelle, ettei nuolista tarvitse kertoa mitään. Niinpä olen ottanut tutkimusaineistooni vain loppujen 20 informantin puheet. Säilytin kuitenkin informanttien alkuperäiset numerot välttääkseni sekaannuksia aineiston käsittelyssä, joten viimeinen informantti on numeroltaan 21 eikä 20 ja numero 15:ttä ei tässä tutkimuksessa käsitellä. Informantit olivat iältään 19–28-vuotiaita (keskiarvo noin 23 vuotta) ja opiskelivat yliopistossa. Kaikkien äidinkieli oli suomi. He olivat yhtä lukuun ottamatta naisia.

3.2 Aineisto ja sen analysointimenetelmä

Aineistoa kertyi lähes kaksi tuntia. Yhtä lukuun ottamatta kaikki informantit selostivat jokaisen syöntitapahtuman. Yksi informantti jätti viimeisen kohtauksen kuvailematta. Tapahtumakuvauksia tuli siis yhteensä 639. En kuitenkaan laske virkkeitä tai lauseita vaan ilmaisuja. Jotkut informantit kertoivat jostakin tapahtumasta kahdella eri tavalla, joten aineistoni kokonaisilmausmäärä on 644. Toisin sanoen viisi tapahtumakuvausta olivat sellaisia, että niissä sanottiin sama asia kahdesti keskenään erilaisilla rakenteilla. Tyypillinen selostus oli sellainen, jossa ensin esiteltiin tapahtuman osallistujat ja kerrottiin sitten, mitä ne tekivät.

- (1) # punane ja keltane kala &kohtaa punanen syö keltasen kalan (3-15-so-N) & A1

Litteroin aineiston omaksi tiedostokseen, josta muokkasin kopioi-liitä-toiminnolla uusia tiedostoja eri näkökulmista. Yhdessä jaottelu on tehty sen mukaan, millä lauseilla kerrotaan niistä tapahtumista, joissa nuoli osoittaa syöjää, ja mitkä lauseet taas kuvaavat niitä kohtauksia, joissa nuoli osoittaakin syötävää kalaa. Toisessa tiedostossa lauseet on ryhmitelty ilmaisutyypinsä (jaottelu esitelty taulukossa 1 s. 12) mukaan. Yhdistin tiedot ja laskin, missä suhteessa ja kuinka paljon mitäkin ilmaisutyyppiä kummankinlaisessa tilanteessa oli käytetty. Kolmannessa tiedostossa ilmaisut on ryhmitelty sen mukaan, onko syöntitapahtuman kuvaus aloitettu nuolien ilmestyttyä mutta ennen syöntitapahtumaa vai syönnin aikana tai jälkeen. Tiedosto osoittaa siis, millaisella ilmaisulla ja missä vaiheessa syöntitapahtuma ilmaistaan silloin, kun nuoli osoittaa syöjäkalaa, ja silloin kun nuoli osoittaa syötävää kalaa.

Litteroin puheaineiston niin, että yksi rivi on aina yhden kohtauksen selostus. Sanojen lisäksi olen merkinnyt ne kohdat, joissa nuolet ilmestyvät ensimmäisen kerran, ja ne kohdat, joissa vasta on mahdollista nähdä, kumpi kala syö kumman. Nuolikohtaan olen merkinnyt #-merkillä ja syönnin alkamisen (kun kalan suu aukeaa) &-merkillä. Jos merkki on kiinni seuraavassa sanassa, sana on lausuttu samanaikaisesti. Nuoli- ja syönninalkamiskohdat ovat käännekohtia, koska ne vaikuttavat siihen, mitä puhuja sanoo seuraavaksi. Kohtien merkitsemisellä litteraattiin puheen suhde puhujan saamaan tietoon on selvemmin tarkasteltavissa. Merkintä // tarkoittaa sitä kohtaa, jossa kohtaus vaihtuu toiseksi. Litteraattirivin perässä on sulkeissa tiedot siitä, monesko informantti on sanonut niin (1–21), monennestako tapahtumasta on kyse (1–32), tuleeko syöjäkala

oikealta vai vasemmalta (so, sv) ja osoittaako nuoli syöjäkalaa (N). Alla oleva selostus (esimerkki 2) on seitsemänneltä informantilta, ja hän kuvailee siinä kalojen toista kohtaamista. Kyseisessä kohtauksessa syöjäkala tulee vasemmalta ja nuoli osoittaa syötävää kalaa. Nuoli näkyy ensimmäisen kerran, kun informantti sanoo *sitte*. Informantin lausussa *takasi*-sanaa syöjäkala aloittaa syömisen. *Pyrstöjään heilutellen* sanotaan kohtauksen vaihduttua.

- (2) ja #sitte nyt punane kala tulee &takasi nyt sininen kala nielas yhtäkkii sen punasen kalan kun ne ui tuossa ruudun läpi // pyrstöjään heilutellen (7-2-sv) & A1

Esimerkistä on alleviivattu **syöntilause** eli se osa puheesta, jolla syöntitapahtuma ilmaistaan. Syöntilauseita ovat vain ne lausumat, jotka kertovat asian niin kuin se videossa tapahtui eli ovat sisällöltään totuudenmukaisia. Syöntilauseeseen kuuluu selostuksen ydin eli verbi ja lisäksi subjekti ja objekti tai vain toinen niistä (Joskus syöntilauseessa ei tosin ole edes verbiä, ks. esimerkit 10 ja 11 s. 13). Niiden mukaan määräytyy, mistä syöntilause alkaa ja mihin se päättyy. Syöntilauseen rajojen sisäpuolella voi toki olla muutakin informaatiota. Syöntilause voi olla yksin esiintyvä päälause (4), rinnasteinen päälause (3) tai sivulause (5). Ilmipantu subjekti ei ole välttämätön vaan subjekti voi olla elliptinen (3 ja 6). Olen katsonut konjunktiot ja muut partikkelit syöntilauseeseen kuulumattomiksi (3 ja 4).

- (3) # sitte tulee harmaa kala ja & syö vihreänkin kalan (12-27-sv-N) & A1
 (4) # ja taas & harmaa haukkaa vihreän (11-27-sv-N) & A1
 (5) #nyt tässä on punainen kala &joka syö harmaan kalan ja nyt se ui pois ruudulta (17-1-sv-N) & A1
 (6) # ja sitte ku musta on poissa pelistä harmaa &tapaa sinisen nielaisee sinisen nyt harmaasta on tullu suursyömäri (7-26-sv-N) & A1

Kunkin esimerkin perään olen merkinnyt sen sisältämän syöntilauseen aloitusajankohdan ja ilmaisutyyppiluokan. Aloitusajankohtamerkinnästä näkee sen, onko syöntilause aloitettu nuolien ilmestyttyä mutta ennen syöjän paljastumista (#) vai syöjän paljastuttua (&). Esimerkissä 2 syöntilause sanotaan syöjän paljastuttua, ja se on tyyppiä A1.

Koska tarkastelin sitä, miten agentti ja patientti kielennetään, jaottelin ilmaisut subjektin mukaan. Kuudessa ilmaisussa ei ollut subjektia. Ne muodostavat C-ryhmän.

Subjektilliset ilmaukset jaoin kahteen ryhmään (A ja B) sen mukaan, oliko subjekti niissä agentti vai patientti, ja lisäksi A-ryhmän ilmaisut alaryhmiin (A1, A2, A3 ja A4) lauserakenteen perusteella. Jos syöntitapahtumaselostuksessa on useampaa kuin yhtä ilmaisutapaa, se on sijoitettu moneen ryhmään. Seuraavan sivun taulukossa (taulukko 1) on esitelty luokitus ja annettu esimerkkejä kustakin ilmaisutyypistä. Selostuksista on alleviivattu syöntilause ja lihavoitu subjekti. A1:n ”SYÖ” sisältää seuraavat predikaatit: *syö, söi, söiki, söikin, haukkaa, haukkaa kitaansa, haukkas, hotkasee, imaisee, imaisee kitaansa, imaisi kitaansa, nappas, nielee, nielasee, nielaisee, nielas, nielasi ja nielaskin.*

Taulukko 1. Syöntilauseiden ilmaisu-tyyppijaottelu.

A Agentista subjekti (ja mahdollisesti patientista objekti tai toinen subjekti)	Esimerkki
A1: x SYÖ y:n	#pinkki ja valkosen kala ui &vastakkain pinkki kala nielas tällä kertaa valkosen
A2: lauseessa ei mainita patienttia	ja #sitte taas vasemmalta tulee valkosen &kala ja oikealta musta tai harmaa ja harmaa vei <u>voiton</u> # no violetti tulee taas &päinvastasta suunnasta ja nytten oranssi söi
A3: syöntitapahtumasta ei mainintaa	# mm ja & vaaleenpunanen ja musta kala kohtaavat
A4: objekti mainittu ensin	#sieltä tulee punainen kala & <u>jonka syö sitten tuommonen sininen kala</u> #ää pinkki kala tulee toisesta &päästä ja <u>sen syö tämmönen punainen kala</u> joka tulikin sitten oikealta
B Patientista subjekti (ja mahdollisesti agentista agenttipartisiipin subjektiargumentti)	# sen jälkeen <u>valkosen &kala</u> joutuu mustan kalan syömäksi ja #nyttten vaaleenpunanen kala &kohtaa valkosen kalan ja <u>tulee syödyksi</u> ja valkosen kala ui pois
C Patientista objekti eikä agentista subjektiä	# ää vihree kala &tai l musta kala ja punanen kala kohtaa ja nyt <u>se on syöty</u> ja musta kala menee pois nytte #vaaleenpunanen ja punanen kala kohtaa &ja <u>vaaleenpunanen kala syödään</u> ja punanen kala ui pois

Jotkin syöntilauseet poikkesivat muista, minkä vuoksi niiden luokittelusytä on tarpeen perustella tarkemmin.

- (7) että tässä kalat # syö, ne niinku vaan aina tulee toisiaan & vastaan ja jompikumpi syö toisen että emmä tiä onko se ennalta määrätty että kumpi aikoo syödä (1-7-so-N) & A1

Kalat syö ei kuvaa juuri kyseenomaista syöntitapahtumaa, sillä niin ei ollut vielä ehtinyt tapahtua, vaan tapahtumajoukkoa. Myös *jompikumpi syö toisen* kuvaa kaikkia kohtauksia mutta kuitenkin tätä yksittäistäkin. Näin ollen se on syöntilause ja kuuluu ryhmään A1.

- (8) hmm # joo no tossa & kaks kalaa törmäsi toisiinsa punainen kala lähti uimaan oikealle (11-1-sv-N) & A2

Koska henkiin jäänyt eli syöjä on selvillä, tämä voidaan laskea A2-syöntilauseeksi.

- (9) [#naurua] nyt harmaa tulee oikealta & vasemmalle ja vastaan tuli melkein samaa sävyä oleva valkoinen ja söi sen // valkoinen söi (10-29-sv) & A1, & A2

Ensimmäinen syöntilause on A1 ja toinen A2.

A3-ryhmään kuuluu kaksi sellaista syöntilauseetta, joiden predikaatti on jätetty sanomatta.

- (10) #mm keltainen ja & vaaleanpunainen kala (11-15-so-N) # A3
 (11) # valkoinen ja & vaaleanpunainen (11-21-sv) # A3

Koska sama informantti on sanonut niitä ennen

- (12) # mm ja & vaaleanpunainen ja musta kala kohtaavat (11-14-sv-N) # A3,

olen ajatellut kyseisten lauseiden predikaatin olevan elliptinen. Näin ollen subjekti on semanttiselta rooliltaan agentti.

- (13) ja #nyt kohtaa sitte tämmönen & vihree ja sininen kala jonka vihree kala sitten söi tuon sinisen kalan ja lähti taas pois tuosta (14-3-sv) & A4, & A1

Tässä on yhteensulautuneet A4 ja A1.

B-ryhmän *tulee/joutuu syödyksi* on muutospassiivi, toinen monipersoonaisen passiivin tyypeistä. Se muodostuu verbiliitosta, tarkemmin sanottuna apuverbistä *tulla* tai *joutua* ja translatiivisijaisesta passiivimuotoisesta tai -tulkintaisesta partisiipista. Muutospassiivi korostaa patienttia ja häivyttää agenttia, mutta agentin voi kuitenkin ilmaista agenttipartisiipin subjektiargumentilla, joka tosin on harvinainen *tulla*-verbin kanssa kun taas *joutua*-verbin kanssa melko yleinen. Verbien käytössä toinen ero on se, että *joutua*-verbiä käytettäessä subjektitarkoite on useimmiten elollinen, jolle tapahtunut on haitaksi. (Hakulinen ym. 2005: 1270–1273.)

B-ryhmään lukeutuu *joutua*- ja *tulla*-verbisten ilmaisujen lisäksi seuraavat kaksi syöntilauseita:

- (14) # vihree kala & menee violetin kalan mahaan (12-4-so) # B
 (15) # sininen kala & menee vihreen kalan mahaan (12-11-so) # B.

Ne muistuttavat kyseisen informantin toisia sanavalintoja:

- (16) # sitte tulee musta kala taas & ja jout joutuu harmaan kalan mahaan (12-25-sv) & B.

Olenkin sen vuoksi katsonut niiden subjektien olevan patientteja.

Joitain syöntilauseita **ei voinut tulkita varmasti**, joten jätin luokittelematta ne (kohdat kursivoitu).

- (17) # ja nyt taas tulee kaks &kalaa ja nyt taas söi vasemmal tai siis se... nii // pu-nane kala syötiin täl kertaa (2-2-sv) & C
 (18) # ja sitten keltainen & kala eiikun nyt ne musta kala ja musta kala syö keltaisen kalan (19-7-so-N) & A1
 (19) nytte #harmaa ja musta kala kohtaa ja *musta* & ää harmaa kala syö mustan ja ui pois (17-25-sv) & A1

Myöskään **asiasisällöltään virheellisiä** lauseita (alla olevissa esimerkeissä kursivoidut kohdat) en ole laskenut syöntilauseiksi enkä sen vuoksi ole ottanut niitä luokitteluun mukaan. Virheellinen asiasisältö johtuu siitä, että puhuja olettaa jotain ja alkaa selittää olettamuksensa mukaisesti.

- (20) mitä tässä elokuvassa tapahtuu # että *nyt tää pinkki kala sitte tulee &syöd eii nyt tuli yllättävä käänne pinkki kala söiki // sen valkosen # kalan* (1-13-sv-N) & A1
- (21) seuraavassa #erässä *musta kala oikealta &söö eipäs syönytään vaan vain vasemmalta tuleva harmaa kala söi mustan kalan* (13-25-sv) & A1
- (22) # ja pinkki kala *se &syö punaisen eiku punainen kala syö pinkin kalan* (19-16-so) & A1
- (23) # *vihreä kalan taitaa &se eiiiku se joutu syödyks pinkin kalan syömäksi joutu* (1-4-so) & B

Alla olevan selostuksen (esimerkki 24) ensimmäinen lausuma *se* [vihreä] *joutuu varmaan syödyks* on arvaus eikä tapahtuman lopullinen selostus, koska tapahtumien kulku ei ollut vielä puhujan tiedossa. Toteamus *joo* kertoo arvauksen pitäneen paikkansa ja välittää siten tiedon tapahtumien kulusta kuulijalle. *joo* ei kuitenkaan ole **rakenteensa** takia syöntilause eikä siis mitään ilmaisutyyppiä, minkä vuoksi se on jätetty luokittelematta.

- (24) *joo #nyt tulee vihreä niin se joutuu varmaan syödyks & joo... nyt mä alan päästä niinku kärryille että* (1-12-so)

Syöntilauseiden lisäksi aineistossa on myös **muuta puhetta** (kohdat kursivoitu). Informantit kuvaavat muun muassa kalojen tuloa ruutuun ja kertovat omista huomioistaan.

- (25) *että tässä kalat # syö, ne niinku vaan aina tulee toisiaan & vastaan ja jompikumpi syö toisen että emmä tiää onko se ennalta määrätty että kumpi aikoo syödä* (1-7-so-N) & A1
- (26) # *musta ja keltanen kala &ilmestyy musta kala syö keltasen kalan ja poistuu vasemmasta laidasta* (4-7-so-N) & A1

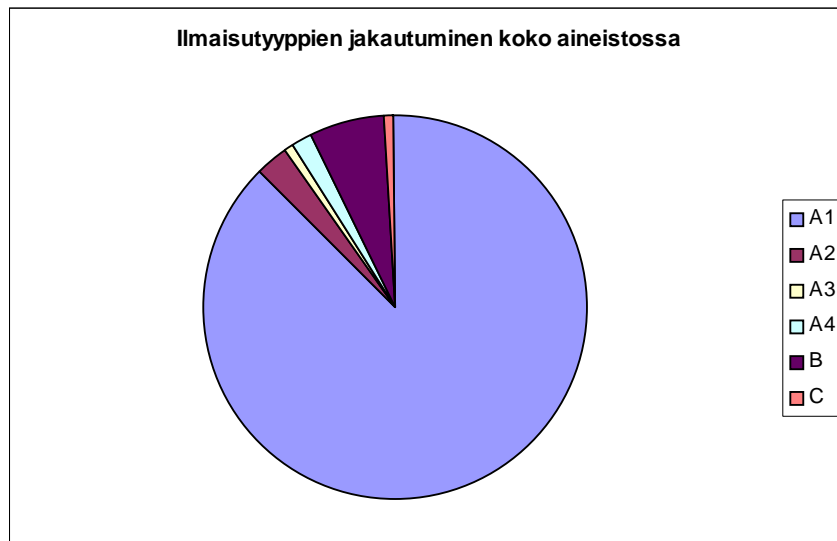
4 AINEISTON ERITTELY

4.1 Informantit ryhmänä

Tässä luvussa esittelen koetulokset eli sen, minkä verran ja missä suhteessa eri ilmaisu-tyyppejä käytettiin. Taulukossa 2 ilmaisu-tyyppien käyttö on kerrottu luvuin ja prosent-tiosuuksin. Sama tieto on vielä kolmanteen kertaan kuviossa 1.

Taulukko 2. Ilmaisutyyppeiden käyttökertalukumäärät koko aineistossa.

Ilmai- su- tyyppi	A1	A2	A3	A4	B	C
Luku- määrä	562	19	4	12	40	6
Osuus (%)	87,4	3,0	0,6	1,9	6,2	0,9

Kuvio 1. Ilmaisutyyppeiden käytön jakautuminen koko aineistossa.

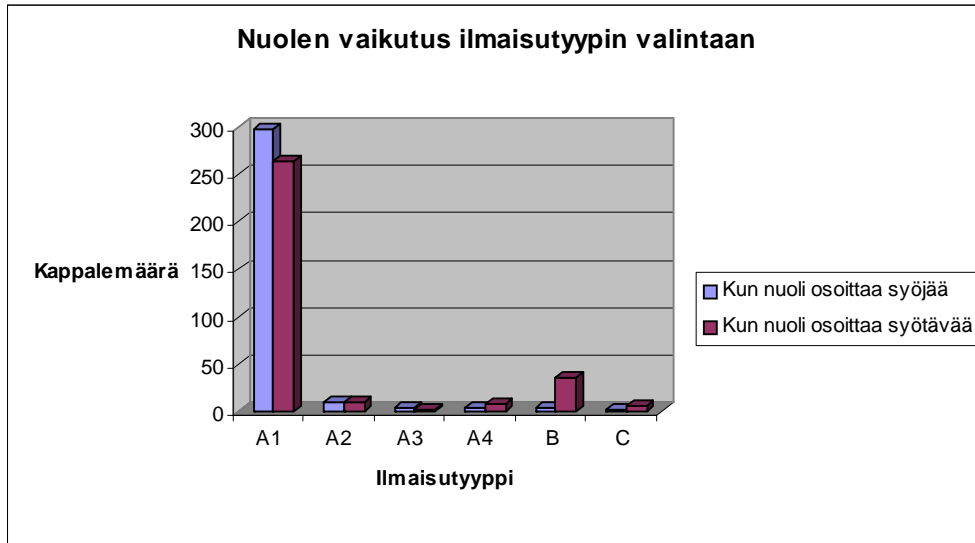
Tapoja ilmaista sama asia on useita, mutta niillä on selvästi eri määrä käyttökertoja. Ilmaisutyypeistä ylivoimaisin on A1. Sitä käytettiin 14 kertaa enemmän kuin toiseksi suosituinta (B) ja noin 30 kertaa enemmän kuin kolmanneksi jäävää (A2). Neljänneksi suosituinta (A4) käytettiin vain vähän yli kymmenen kertaa ja loppuja kahta (C ja A3) alle sen.

Taulukossa 3 ja kuvioissa 2, 3 ja 4 on verrattu ilmaisutyypien käytön jakaumaa kahden tilanteen suhteen. Toisessa tilanteessa informantti kuvaili videon sellaista kohtausta, jossa nuoli osoitti syöjäkalaa, ja toisessa sellaista kohtausta, jossa nuoli osoitti syötävää kalaa.

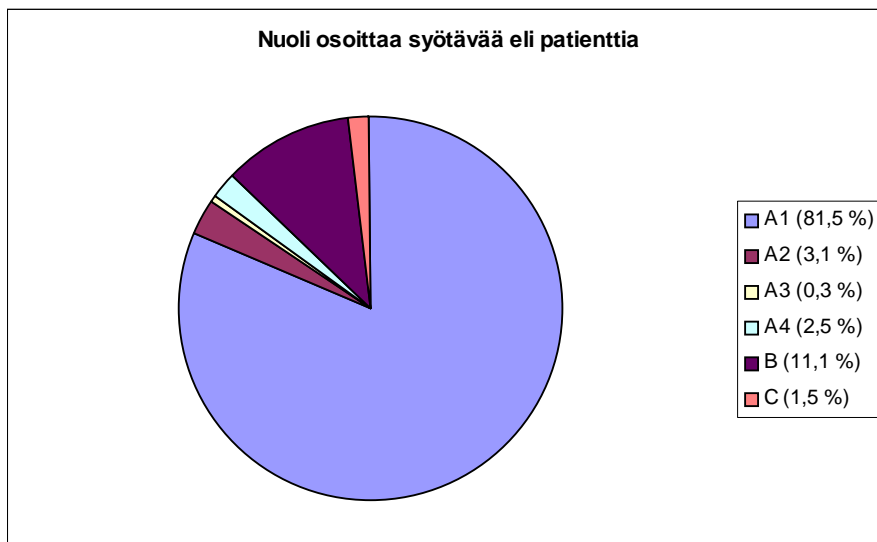
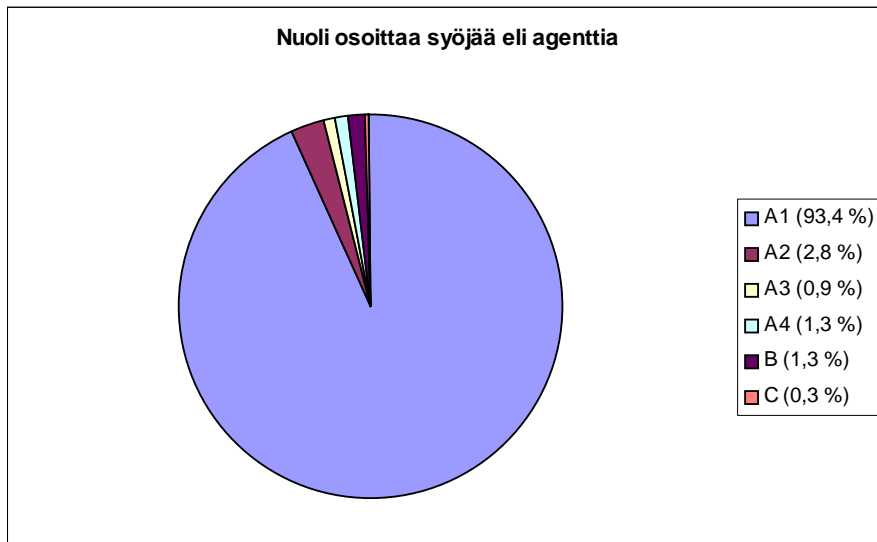
Taulukko 3. Ilmaisutyypien käyttökertalukumäärät niissä tilanteissa, joissa nuoli osoittaa syöjäkalaa (2. sarake), ja niissä, joissa nuoli osoittaa syötävää kalaa (3. sarake).

Ilmaisutyyppi	↓ syöjä	↓ syötävä	Yhteensä
A1	298	264	562
A2	9	10	19
A3	3	1	4
A4	4	8	12
B	4	36	40
C	1	5	6
Yhteensä	319	324	643

Sellaisia tilanteita kuvaavia syöntilauseita, joissa nuoli osoitti syötävää, on enemmän kuin toisia. Toisin sanoen joitain niistä tilanteista kuvailtiin useammalla kuin yhdellä erityyppisellä syöntilauseella.

Kuvio 2. Nuolen vaikutus ilmaisutyypin valintaan.

Kuviot 3 ja 4. Ilmaisutyyppien käytön jakautuminen kummankinlaisessa tilanteessa.

Ilmaisutyyppiä A4, B ja C käytettiin selvästi enemmän silloin, kun nuoli osoitti syötävää kalaa, kun taas ilmaisutyyppiä A1 ja A3 käytettiin hieman enemmän juuri toisissa tilanteissa. Suhteellisesti eniten erosi B:n käyttö eri tilanteissa: sitä käytettiin moninkertaisesti silloin, kun nuoli osoitti syötävää kalaa.

Ilmaisutyyppivalintaan näkyy vaikuttavan myös se, tiesikö informantti syöntilauseita aloittaessaan, kumpi kaloista syö. Aloituskohdan merkitys ilmenee taulukosta 4 ja kuvioista 5 ja 6. Taulukossa 4 #-rivillä olevat luvut viittaavat niihin syöntilauseisiin, jotka informantit aloittivat ennen kuin syöjä oli selvinnyt. Kyseisiä syöntilauseita on vain 25. Vastaavasti &-rivin luvut kertovat niiden syöntilauseiden määrän ja ilmaisutyyppijakauman, jotka aloitettiin syönnin aikana tai jälkeen. Näitä lauseita on 618.

Aloitussajankohdasta riippumatta samat kaksi ilmaisutyyppiä – A1 ja B – olivat suosituimmat, vaikkakin niiden keskinäinen suhde oli eri. #-lauseissa niitä kumpaakin käytettiin 11 kertaa, kun taas &-lauseissa A1:tä käytettiin yhdeksäntoistakertaisesti B:hen nähden. Vain &-lauseissa käytettiin A2:ta, A4:ää ja C:tä, kun taas #-lauseissa ilmaisutyyppi A3 oli suhteellisesti suosituimpi. Kaiken kaikkiaan #- ja &-lauseiden ilmaisutyyppijakauma oli aivan erilainen. Huomattavaa on se, että vain noin 4 % syöntilauseista aloitettiin ennen syöjän paljastumista ja kolme ilmaisutyyppiä (A2, A4 ja C) käytettiin vain silloin, kun syöjä oli selvillä.

Taulukko 4. Ilmaisutyyppien jakautuminen syöntilauseen aloitusajankohdan mukaan.

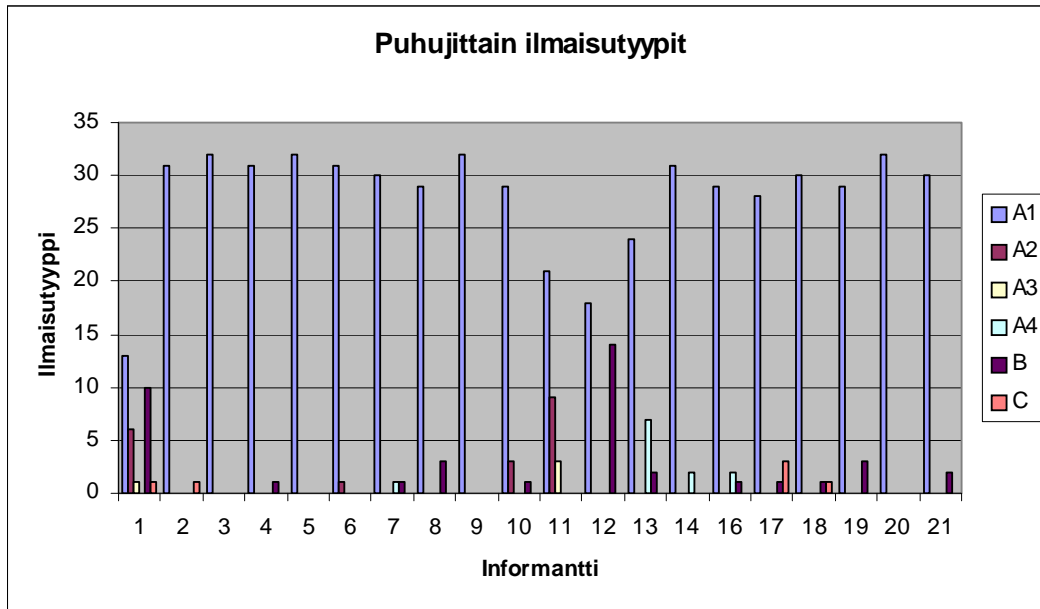
	A1	A2	A3	A4	B	C	Yhteensä
#	11	-	3	-	11	-	25
&	551	19	1	12	29	6	618

Kuviot 5 ja 6. Aloitusajankohdan vaikutus ilmaisutyyppien valintaan.

4.2 Informantit yksittäin

Kuviosta 7 näkyy se, mitä ilmaisutyyppejä kukin informantti käytti. Joitakin ilmaisutyyppejä käyttivät vain jotkut. Lisäksi liitteenä olevassa taulukossa (ks. liite 4) on eritelty, missä vaiheessa kukin syöntilause aloitettiin.

Kuvio 7. Kunkin informantin ilmaisutyyppivalinnat.

Informantit voidaan jakaa kolmeen ryhmään sen mukaan, mitä ilmaisutyyppejä he käyttivät, missä vaiheessa he aloittivat syöntilauseet ja mitä strategioita tai tapoja heillä oli. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat informantit 3, 5, 9 ja 20. He käyttivät pelkästään A1:tä ja aloittivat syöntilauseen vasta silloin, kun syöjä oli tiedossa (Ainoastaan kerran yksi informantti aloitti syöntilauseen ennen syöjän paljastumista). He pitivät tarvittaessa niin pitkän tauon selostuksessaan, että näkivät, kumpi kaloista syö.

(27) #sitten tulee keltanen ja musta kala & ja se musta kala nielee sen keltasen kalan ja sekini ui pois (20-7-so-N) & A1

Toisen ryhmän muodostavat ne, jotka käyttivät lähes aina A1:stä mutta sen lisäksi 1–4 kertaa jotakin muuta (A2, A4, B tai C) ilmaisutyyppiä. Ryhmä on suurin, koska siihen kuuluu 12 informanttia: 2, 4, 6, 7, 8, 10, 14, 16, 17, 18, 19 ja 21. Samoin kuin ensimmäisessä ryhmässä, myös nämä informantit aloittivat syöntilauseen syöjän selvittyä paitsi yksi informantti kerran. Kaikki pitivät ainakin jossain syöntilauseessa tauon odotellessaan syöjän paljastumista. Muutamille oli ominaista myös käsitellä videota yhtenä

tarinana. Alla olevien esimerkkien selostuksessa viitataan aikaisempaan kalojen tulo-suunnilla ja väreillä.

- (28) # ja vasemmalta oikealle tulee &jälleen harmaa ja nythän kävi köpelösti että sininen söi sen (10-18-so) & A1
- (29) päinvastasesta suunnasta # samasta &suunnasta kun äsken tulee taas sininen ja söi vihreän (10-19-so-N) & A1
- (30) # ja nyt sininen tulee päinvastasesta &suunnasta eli vasemmalta oikeelle ja kävi köpelösti koska oikeelta vasemmalle tullut pinkki söi (10-20-so) & A2

Kolmannen ryhmän jäsenet – informantit 1, 11, 12 ja 13 – eroavat toisistaan eniten. Kukin heistä käyttää 2–5 ilmaisutyyppiä ja 9–18 kertaa jotain muuta kuin A1:tä. Jokainen myös aloittaa syöntilauseen ennen syöjäkalan paljastumista 1–16 kertaa.

Informantti 1 näyttäisi valitsevan aktiivin tai passiivin siten, että pystyy pitämään valitsemansa kalan eli tarinan senhetkisen päähenkilön lauseen subjektina – joko agenttina tai patienttina.

- (31) siihenkin että miten kävi sille #heikommalle osapuolelle mutta tällä hetkellä &ainakin tuommonen tummempi harmaa ni tuli oikealta ja // sit se tuli vaaleamman harmaan # syömäks (1-25-sv) & B
- (32) [sit se tuli vaaleamman harmaan # syömäks] ja &vaaleamman harmaa söi nyt sinisen kalan ja jatkaa tuonne oikealle // matkaa (1-26-sv-N) & A1
- (33) [matkaa] ja #tulee taas vasemmalta ja jatkaa &matkaa ja syö vihreän kalan ja sit se menee eteenpäin (1-27-sv-N) & A1
- (34) joo #ja sit tulee taas tuo harmaa kala &vasemmalta ja nyt se syö pinkin kalan (1-28-sv-N) & A1
- (35) #nyt se palas sitte tuolta oikealta &vasemmalle ja joo sitte se joutuki valakosen kalan syömäks ja valakonen kala jatkaa tuonne // (1-29-sv) & B
- (36) #oikealle ja tulee sieltä &takasi ja syö mustan kalan (1-30-so-N) & A1
- (37) # ja valakone &edelleenki tulee nyt se syö keltasen kalan ja jatkaa matkaa sitte (1-31-so-N) & A1

Hänelle on ominaista myös syöjän määrätymisen pohdiskelu.

- (38) hmm # ja taaskohan se &punan eii nyt se punanen syötiin eli onkohan tässä nyt joku tämmönen yhtenäisen tarina että (1-10-so) & C
- (39) aina ensin #syö ja sitten tulee ehkä syödyks et joku tämmönen &ravintoketju sinine kala tuli vihreän syömäks nii (1-11-so) & B

Informantti 11 kertoo tapahtumista elävästi ja urheilijaselostajamaisesti.

- (40) # ja sitten & harmaa ja punainen kala ottivat mittaa toisistaan ja punainen oli voimakkaampi (11-9-sv-N) & A2
- (41) [joista harmaa on voimakkaampi] # & ja jälleen harmaa syö sinisen kalan seuraavassa erässä (11-26-sv-N) & A1

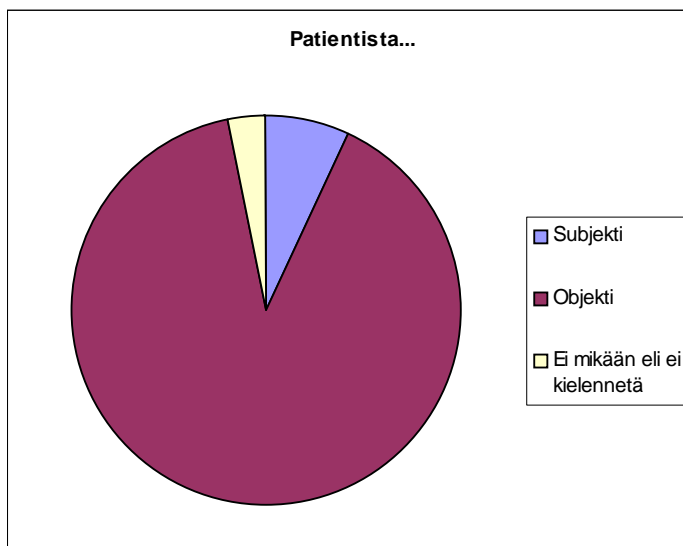
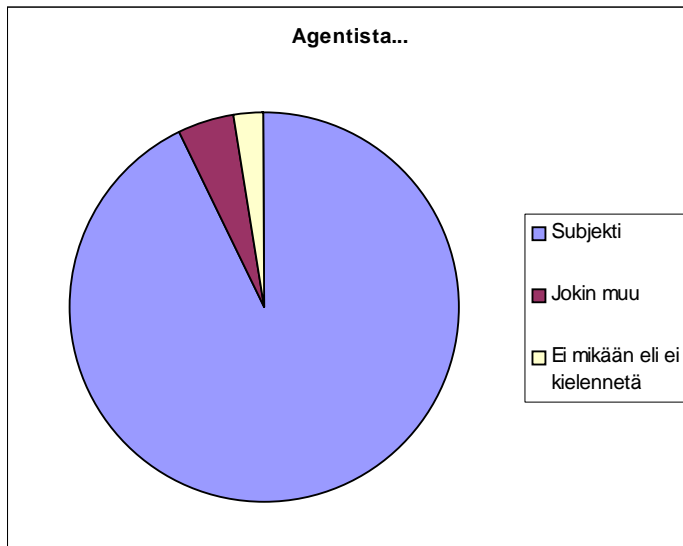
Informantti 12 eroaa muista selvästi, koska hän aloittaa selostamisen siitä kalasta, jota nuoli osoittaa. Kalan mainitsemisen jälkeen hän odottaa syötiin saakka ja kertoo sitten, mitä kalalle tapahtuu tai mitä se tekee. Selostustyyli on siis hallittu.

- (42) # sitte vihree kala & joutuu violetin kalan syömäks (12-12-so) # B

Informantti 13 aloittaa kertomisen yleensä mainitsemalla vain toisen kaloista. Hän jää odottamaan, syökö se vai syödäänkö se, ja jatkaa sitten selostusta esimerkiksi liittämällä relatiivilauseen edelliseen lauseeseen.

- (43) # ja sitten tulee pinkki kala & joka itse asiassa söikin tuon valkoisen kalan joka tuli vastaan (13-13-sv-N) & A1
- (44) ja #tota sitten tulee pinkki kala &oikealta jonka syö sitten tuo valkoinen kala joka tuli vasemmalta (13-21-sv) & A4

Informanttien selostustavat voivat olla hyvinkin yksilöllisiä esimerkiksi sanavalinnoissaan, mutta agentin ja patientin kielentämisen näkökulmasta ne ovat erittäin yhtenevät. Syöntilauseista 89 % on sellaisia, joissa agentti on subjekti ja patientti objekti. Tämä kaava järkkyy jonkin verran silloin, kun nuoli osoitti patienttia. Tällöin patientista tehtiin herkemmin subjekti, jolloin agentti oli ilmaistava jonakin muuna lauseenjäsenenä tai jätettävä kielentämättä.

Kuviot 8 ja 9. Agentin ja patientin kiennetäminen koko aineistossa.

Kuviot 8 ja 9 antavat yleiskuvan siitä, miksi lauseenjäseniksi agentti ja patientti kiennettiin ja minkä verran niitä jätettiin kiennettämättä. Agentti kiennettiin lähes aina. Tavallisimmin siitä tulee lauseen subjekti (ilmaisutyypit A1, A2, A3 ja A4), mutta toisinaan se kiennetään joksikin muuksi (osittain B):

- (45) #musta ja punainen kala &tulivat ruutuun ja punainen joutui mustan syömäksi (21-24-so-N) & B
- (46) ja #nyt tulee vihree ja sininen kala ja nyt sininen kala & eee joutui vihreän kalan syötäväksi (8-3-sv) # B

- (47) # &oranssi tuli syödyksi harmaan toimesta joka tuli vasemmalta oikealle (10-17-sv) & B
- (48) # ja pinkki kala ja &musta kala ja musta kala joutuu pinkin kalan suuhun (19-14-sv-N) & B
- (49) # vihree kala & menee violetin kalan mahaan (12-4-so) # B

Yllä olevissa syöntilauseissa agentin toiminallisuus ei näy samoin kuin A1–A4-ilmaityytyypeissä, sillä agentti ilmaistaan joko eräänlaisena saaliin vastaanottajana (45–47) tai paikkana (48 ja 49). Langacker (2008: 391) mainitseekin, että toisinaan, kuten hänen esimerkkilauseessaan ”*The train approached the station*” (’*Juna lähestyi asemaa*’), verbinjälkeinen substantiivi on pikemminkin lokaatio kuin osallistuja. Toisinaan subjekti jätettiin kokonaan kielentämättä (C ja osittain B), mutta kuitenkin hieman harvemmin kuin patientti (A2). Patientista tulee melkein aina lauseen objekti (A1, A4 ja C), mutta silloin tällöin subjekti (A3 ja B).

5 ILMAISUTYYPIN VALINNAN PERUSTEITA

Syöntitapahtuma kuvattiin pääasiassa siis kielentämällä agentti subjektiksi ja patientti objektiksi. Se osoittaa puhujien selvää mieltymystä perustransiivilauseisiin. Ne ovat selvästi vaivattomin ja luontevin ilmaisuvaihtoehto. Niiden suosittuutta lisäsi oletettavasti se, että patienttsubjektillisten passiivilauseiden muodostus oli monille hankalaa. Tämä on nähtävissä seuraavista (50–56) selostuksista, joissa informantit epäröivät tai käyttävät kieliopillisesti virheellisiä muotoja.

- (50) ja #nyt tulee vihree ja sininen kala ja nyt sininen kala & eee joutui vihreän kalan syötäväksi (8-3-sv) # B
- (51) [oikealta #eiku vasemmalta] ja sitten tulee &tämmönen sininen kala joöö joka tuli syödyksi pinkin k pin pinkki kala sitten söi sen joo (13-20-so) & A1
- (52) # ja seuraavaksi sininen kala ja &punainen kala ja si sininen kala joutu öö joo (19-10-so) & B
- (53) nyt tulee #vastakkain musta kala ja valkoinen kala & ja valkoinen kala joutui mustan kalan syöm syötäväksi (8-22-so) & B
- (54) # sitte musta kala & joutuu punasen kalan syödyks (12-8-sv) # B
- (55) ja #nyt harmaa &kala tulee syödyksi aa vasemmalta tulleen valkosen kala (13-29-sv) # B
- (56) # sitte tulee musta kala taas &ja jout joutuu harmaan kalan mahaan (12-25-sv) & B

Koska tehtävänanto edellytti tapahtumien samanaikaista selostusta ja koska videon tempo on joutuisa, paine tahdissa pysymisestä painaa. Jos haluaa noudattaa tehtävänantoa eli välittää tapahtumat mahdollisimman nopeasti kuulijalle, ei jouda ajattelemaan ilmausten kieliopillista virheettömyyttä tai ei niin välitäkään siitä. Toisin sanoen viestin sanoma on sen muotoa tärkeämpi.

Monet valitsevatkin strategiakseen tilanteen ratkeamisen odottamisen joko pitkillä alkuselostuksilla tai pitämällä tauon. Heille sillä ei ole niin paljon merkitystä, onko selostus lähes samanaikaista vai vasta jälkikäteen aloitettu. Keino saada käyttää A1:stä mahdollisimman usein on jäädä odottamaan syöjän selviämistä ja aloittaa lause vasta sitten. Aikaa voi kuluttaa pitämällä tauon tai venyttämällä sanaa (esimerkki 58:n *kala*), jota on sanomassa, kunnes tilanne ratkeaa.

- (57) # sitte punanen kala & syö harmaan kalan (12-9-sv-N) # A1
- (58) # violetti & kalaa syö mustan kalan (12-14-sv-N) # A1
- (59) # punanen ja harmaa kala kohtaa & punanen syö harmaan kalan (3-9-sv-N) & A1

Informanttia numero 12:ta lukuun ottamatta loppuun saakka viedyt syöntilauseet aloitettiin erittäin harvoin siinä vaiheessa, kun syöjä ei ollut vielä selvillä. Informantti 12 aloitti syöntilauseen melkein poikkeuksetta nuolen osoittamalla kalalla ja piti tarvittaessa taukoa käännekohtaan asti, jotta saattoi selostaa oikein ja mahdollisimman vähällä vavalla.

- (60) # ja punanen kala & joutuu sinisen kalan syömäks (12-10-so) # B

Jos informantti ei jää odottamaan, kumpi kaloista on syöjä, hän olettaa jotain ja selostaa senmukaisesti. Oletus koskee yksittäisten kalojen taistelua erinäisten syiden perusteella, jotka on joko jätetty sanomatta ääneen tai sitten kerrottu muun selostuksen mukana:

- (61) hmm # ja taaskohan se & punan eii nyt se punanen syötiin eli onkohan tässä nyt joku tämmönen yhtenäinen tarina että (1-10-so) & C
- (62) vaikka #niinkun nyt tulee taas vasemmalta puolelta & pinkki kala ja se tuo ep joka tulee vasemmalta puolelta niin se yleensä aina syö (1-5-sv-N) & A2
- (63) aina ensin #syö ja sitten tulee ehkä syödyks et joku tämmönen & ravintoketju sinine kala tuli vihreän syömäks nii (1-11-so) & B
- (64) # ahaa eli vihreä kala tulee & ja syö eipäs syökään vaan tapahtui näin että pinkki kala söi tämän vihreän kalan huijasin teitä (13-12-so) & A1

Omaan oletukseen luottaminen on kuitenkin riskin ottoa, sillä syöntivuoroissa ei ole mitään logiikkaa ja mahdollinen virheellinen selostus täytyy joko paikata tai korvata kokonaan uudella ilmaisulla, mihin on vain vähän aikaa.

- (65) mitä tässä elokuvassa tapahtuu # että nyt tää pinkki kala sitte tulee & syöd eii nyt tuli yllättävä käänne pinkki kala söiki // sen valkosen # kalan (1-13-sv-N) & A1

- (66) [sen valkosen # kalan] & ja pinkki söi vielä olikohan se musta hmm (1-14-sv-N) & A1
- (67) # ja vasemmalta &tulee ei vaan oikealta tulee sininen kala jonka söi joka söi sitten sen vihreän kalan joka tuli oikealta eiku vasemmalta (13-19-so-N) & A1
- (68) # ahaa eli vihreä kala tulee &ja syö eipäs syökään vaan tapahtui näin että pinkki kala söi tämän vihreän kalan huijasin teitä (13-12-so) & A1

Syöntilauseen aloitusajankohta riippuu monesta tekijästä, mutta sen vaikutus ilmaisu-tyypin valintaan on kiistaton.

Kuvioissa 3 ja 4 (s. 18) näkyy se, kuinka suuri vaikutus oli sillä, että nuolella pyrittiin ohjaamaan katsojan huomio toiseen kaloista. Katsojan huomio ei kuitenkaan kohdistunut ainoastaan nuolen osoittamaan kalaan, vaan usein juuri toiseen. Tämä johtui siitä, että jotkut katsojat mieltävät samanväriset kalat yhdeksi yksilöksi, joka esiintyy ruudulla useampaan otteeseen, tai omaksi homogeeniseksi kalaparvekseen. Tällöin katsojan huomio kiinnittyy toisinaan ennestään tuttuun kalaan, vaikka nuoli osoittaisikin juuri toista kalaa, ja kalalle sattuvista tapahtumista aletaan kertoa tarinanomaisesti. Kalan tuttuus tulee esiin sanavalinnoissa siten, että informantti kertoo, että jonkin kala *palaa* tai *tulee takaisin, uudestaan, jälleen* tai *taas*, ja korostaa, mitä kala juuri kyseisellä kerralla teki.

- (69) # no nyt musta kala kohtaa & keltasen ja syö sen (16-23-so-N) & A1
- (70) # ja musta kala &palaa ja hotkasee vastaan tulevan keltasen kalan (16-7-so-N) & A1
- (71) #harmaa ja vihree kala & kauhee ahmatti toi harmaa söi vihreänkin (2-27-sv-N) & A1
- (72) # [naurua] tää alkaa mennä &psykedeeliseksi toi harmaa tulee samasta suunnasta ku äsken ja söi pinkin uudestaan (10-28-sv-N) & A1

Kun videon edetessä informantti tottuu videon tapahtumiin ja tyyliin, hänen ei tarvitse enää keskittyä niin kovasti vaan hän voi vapautua. Tällöin jää energiaa ylimääräiselle tekemiselle eli selostustyyliä leikittelemiseen. Jotkut halusivat viihdyttää kuulijaa ja olla pitkästyttämättä yksitoikkoisen videon kuvailemiseen ja päättivät siksi elävöittää selostustaan. Toisia alkaa kyllästyttää sen hokeminen, että kala syö kalan. Niinpä he vaihtavat syödä-verbin tilalle jonkin muun verbin, kertovat tapahtumasta kuin jostain otte-

lusta tai käyttävät muita keinoja selostuksen elävöittämiseen. Alla on esimerkkinä näytteitä informantti 11:n kuvailutyylisiä.

- (73) [eteenpäin #[naurahdus]] ää sitten &mustan ja keltaisen kalan kohtaaminen jonka musta voitti (11-7-so-N) & A2
- (74) # [ahvenen mikä lie &kala onkaan] ja punai öö vaaleenpunanen syö vihreän seuraavassa erässä (11-12-so) & A1
- (75) # haukkaako harmaa myös &vaaleanpunaisen? – selvästikin! [naurua] (11-28- sv-N) & A2
- (76) # punainen ja valkoinen & kohtaavat valkoinen jatkaa matkaansa punainen kidassaan (11-32-so-N) & A2

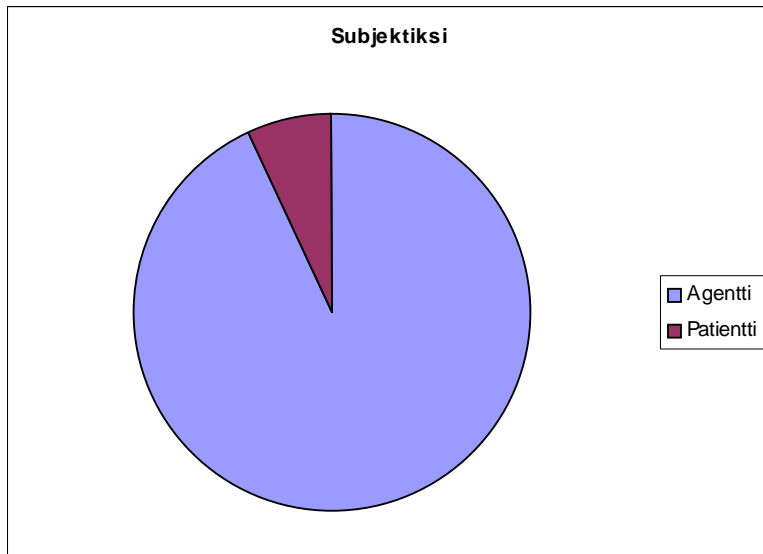
Myös muut värittivät puhettaan käännepöytäkohtaisella selostustyyllillään.

- (77) [#pyrstöjään heilutellen] ja nyt tulee &sininen kala ja voi ei taas vihreä kala nyt täl kertaa nielaskin sen sinisen kalan (7-3-sv) & A1

Vaihtelunhaluisuus vaikutti siis ainakin sanavalintoihin muttei välttämättä agentin ja patientin kielentämistapaan.

6 KIELIOPILLISEN SUBJEKTIN SEMANTTINEN ROOLI

Ison suomen kieliopin (Hakulinen ym. 2005: 870) mukaan ”subjektilla on verbin täydennyksistä eniten agentin eli tekijän ominaisuuksia” joskaan ei välttämättä etenkin silloin, kun subjekti on predikaatin ainoa täydennys. Tilanmuutoksen läpikävijän sanotaan olevan rooliltaan pääasiassa patientti. Kuvio 10 näkee, että syötilauseen subjektiksi valikoitui melkein aina kohtauksen agentti ja siis vain harvoin patientti.

Kuvio 10. Subjektin semanttinen rooli.

Ilmaisutyypeistä A1 oli ylivoimaisesti suosituin, sillä sen osuus syötilauseista oli 87 prosenttia. B:nkin käyttö oli melko yleistä silloin, kun nuoli osoitti syötävää kalaa eli kun puhujan huomio kohdistui patienttiin. Kuitenkin patienttsubjektillisten passiivilauseiden muodostus oli monille hankalaa. Näiden kahden ilmaisutyyppin lisäksi oli neljä muutakin tapaa ilmaista tapahtumat, mutta niiden käyttö jäi vähäiseksi. Teoriassa on siis monia mahdollisuuksia kielentää asiaintila, mutta muut kuin A1-rakenteet ovat niin epätyypillisiä, etteivät ne ole tasaveroisia kyseisen tyyppin kanssa. A1:tä voi käyttää vasta, kun osallistujien roolit ovat selvillä. Tämä näkyy siten, että 96 % syötilauseista aloitettiin syöjän paljastuttua. A1:n suosio osoittaa, että subjektiksi valitaan referentti, joka on agentti tai johon huomio muista syistä kohdistuu.

Huomion siirtyminen kalasta toiseen vie noin 150 millisekuntia, joten tarkastelun kohde voi vaihtua yhden sekunnin aikana peräti kuusi kertaa (Tomlin 1997: 173). Koska ei ole varmaa, viekö informantin huomion nuoli, kalan väri vai semanttinen rooli, olisi

hyödyllistä tutkia, mihin huomio milloinkin kohdistuu, eli kerätä tiedot informantin silmien liikkeestä ja verrata niitä puheen ajankohtaan. Tutkimusta voisi laajentaa myös vertaamalla tuloksia sellaisten informanttien tuloksiin, joille suomi ei ole äidinkieli vaan toinen tai vieras kieli, ja lisäksi muiden kielten kalavideotutkimustuloksiin. Olisi mielenkiintoista selvittää sekin, miten kuvan ja videon selostaminen eroavat toisistaan. Kuvanselostuksessa informantteja pyydetäisiin kuvailemaan kalavideon syöntitapahtumia esittäviä kuvia (ks. liite 3) ja näin saatuja syöntilauseita verrattaisiin tämän tutkimuksen syöntilauseisiin.

LÄHTEET

- HAKULINEN, AULI – KARLSSON, FRED 1988: *Nyky-suomen lauseoppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2005: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HELASVUO, MARJA-LIISA – HUUMO, TUOMAS 2009: Subject in Finnish: Cognitive and functional perspectives. Esitelmä 11.12.2009.
- 2010: Mikä subjekti on? – *Virittäjä* 114 s. 165–195.
- HUUMO, TUOMAS 1997: *Lokatiivit lauseen semanttisessa tulkinnassa. Ajan, omistajan, paikan ja tilan adverbiaalien keskinäiset suhteet suomen kielessä*. Väitöskirjatutkimus. Turku: Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitos.
- KALA-ANIMAATIO = http://logos.uoregon.edu/tomlin/research_fishfilm_resource.html 25.4.2010.
- LANGACKER, RONALD W. 1987: *Foundations of cognitive grammar*. Vol. 1: *Theoretical prerequisites*. Stanford: Stanford University Press.
- 2008: *Cognitive grammar : a basic introduction*. New York: Oxford University Press.
- LEINO, PENTTI 1999: *Polysemia – kielen moniselitteisyys*. Kieli 7. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- LEINO, PIRKKO 1991: *Suomen kielioppi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- MYACHYKOV, ANDRIY 2007 = <http://theses.gla.ac.uk/31/01/2007MyachykovPhD.pdf> 20.6.2010.
- MYACHYKOV, ANDRIY ym. 2009 = <http://discours.revues.org/index7594.html#abstract> 21.7.2010.
- OJUTKANGAS, KRISTA 2008: Kielentutkijan mielikuvituksen puute eli mihin todelliseen kielenkäyttöön perustuvaa aineistoa tarvitaan. – *Virittäjä* 112 s. 276–284.
- OJUTKANGAS, KRISTA – LARJAVAARA, MERI – MIESTAMO, MATTI – YLIKOSKI, JUSSI 2009: *Johdatus kielitieteeseen*. Helsinki: WSOY.
- SIRO, PAAVO 1964: *Suomen kielen lauseoppi*. Helsinki: Tietosanakirja oy.
- TOMLIN, RUSSELL S. 1995: Focal attention, voice, and word order: an experimental, cross-linguistic study. – Pamela Downing & Michael Noonan (toim.), *Word order in discourse* s. 517–554. Amsterdam: Benjamins.
- 1997: Mapping conceptual representations into linguistic representations: the role of attention in grammar. – Jan Nuyts & Eric Pederson (toim.), *Language and conceptualization* s. 162–189. Cambridge: Cambridge University Press.
- VILKUNA, MARIA 1996: *Suomen lauseopin perusteet*. Helsinki: Edita.

Liite 1. Informanttien ohjeistus.

Kalavideoprotokolla

Keräsimme aineistoa monilta erikielisiltä koehenkilöiltä tämän protokollan mukaisesti. Sitä on tärkeää noudattaa erityisen tarkasti silloin, kun koehenkilölle annetaan ohjeet siitä, mitä hänen videota katsellessaan tulisi tehdä.

Kun tapaat koehenkilön:

Kiitä koehenkilöä osallistumisesta

Kertaa, mitä tuleman pitää

Olet lupautunut avustamaan tieteellisessä kokeessa. Tämä vie kaiken kaikkiaan noin 20 minuuttia. Kokeessa sinulle näytetään lyhyt animaatioelokuva ja sinua pyydetään kertomaan siitä. Elokuva kestää noin neljä minuuttia. Tehtävänäsi on vain katsoa filmi ja kertoa samanaikaisesti, mitä siinä tapahtuu.

Jos olet valmis, voidaan aloittaa.

Anna tutkimuslupa-asiakirja allekirjoitettavaksi

Anna koehenkilön lukea asiakirja.

Varmista, onko kysyttävää, ja vastaa mahdollisiin kysymyksiin.

Varmista koehenkilön allekirjoitus.

Jokaisessa tutkimuslupa-asiakirjassa on tunnistusnumero. Käytä kaikissa muissa yhteyksissä nimen asemesta vain kyseistä numeroa.

Aseta koehenkilö tietokoneen ääreen

Ole hyvä ja istuudu tähän.

Laitan nauhurin ja videokameran valmiiksi, jotta voin kohta nauhoittaa kokeen.

[Varmista, että kaikki toimii.]

Näetkö tietokoneen näytön hyvin? [Siirrä tarvittaessa.]

Selvä, kaikki on valmista.

Onko sinulla jotain kysyttävää? [Jos on, vastaa niihin. Jos ei, jatka eteenpäin.]

Kokeen suorittaminen

On erittäin tärkeää seurata seuraavan vaiheen ohjeita juuri niin kuin on sanottu. Koehenkilön on ymmärrettävä, että hänen tehtävänsä on yhtäaikaaisesti seurata ja kuvailla tapahtumia ja ettei hän saisi pudota vauhdista. Lisäksi hänen on pidettävä katseensa siinä hahmossa, jota nuoli osoittaa.

1. Hetken kuluttua näet lyhyen animaatioelokuvan. Se kestää nelisen minuuttia.
2. Sinun pitäisi toimia seuraavasti:
3. Kerro mahdollisimman yksityiskohtaisesti, mitä filmissä tapahtuu, kun siinä tapahtuu jotain. Toisin sanoen sinun pitää kuvailla elokuvaa samalla kun katsot sitä.

4. Kuvaile mahdollisimman yksityiskohtaisesti ja yritä pysyä filmin tahdissa.
5. Kuvaan ilmestyä aina välillä nuolia. Pidä katseesi siinä hahmossa, jota nuoli osoittaa. Sinun ei tarvitse sanoa nuolista mitään.
6. Kerro siis mahdollisimman tarkkaan, mitä elokuvassa tapahtuu, kun siinä tapahtuu jotain. Pidä katseesi siinä hahmossa, jota nuoli osoittaa.
7. Onko jotain kysyttävää?
8. On → palaa kohtaan 3.
9. Ei ole → siirry kohtaan 10.
10. Selvä. Laitan nyt nauhurin ja videokameran päälle. [LAITA NAUHURI JA VIDEOKAMERA PÄÄLLE.]
11. Laitan nyt elokuvan pyörimään. Valmistaudu, koska elokuva alkaa heti.
12. Kun koehenkilö on suorittanut tehtävän, paina nauhurista ja videokamerasta pause-nappia.
13. Kiitä koehenkilöä ja kerro, että olet oikein tyytyväinen hänen suoritukseensa.

Kerro koehenkilölle, että koe on ohi.

Kiitä koehenkilöä lämpimästi halusta auttaa.

Kerro koehenkilölle lyhyesti tutkimuksen ideasta.

Vastaa tiedusteluihin siitä, mitä olet tekemässä.

Kiitä koehenkilöä uudestaan ja nouse seisomaan.

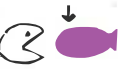

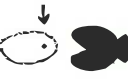

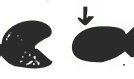

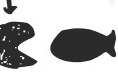

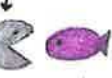

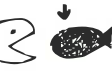

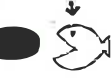
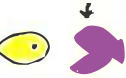
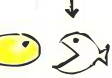

Ohjaa koehenkilö huoneesta ja ulko-ovelle.

Kiitä häntä vielä kerran.

Liite 2. Kalavideon tapahtumakulku.

- 1) Vasemmalta tullut punainen kala, jota nuoli osoitti, söi oikealta tulleen harmaan kalan.
- 2) Oikealta tulleen punaisen kalan, jota nuoli osoitti, söi vasemmalta tullut sininen kala.
- 3) Oikealta tulleen sinisen kalan, jota nuoli osoitti, söi vasemmalta tullut vihreä kala.
- 4) Vasemmalta tulleen vihreän kalan, jota nuoli osoitti, söi oikealta tullut pinkki kala.
- 5) Vasemmalta tullut pinkki kala, jota nuoli osoitti, söi oikealta tulleen valkoisen kalan.
- 6) Oikealta tulleen pinkin kalan, jota nuoli osoitti, söi vasemmalta tullut musta kala.
- 7) Oikealta tullut musta kala, jota nuoli osoitti, söi vasemmalta tulleen keltaisen kalan.
- 8) Oikealta tulleen mustan kalan, jota nuoli osoitti, söi vasemmalta tullut punainen kala.
- 9) Vasemmalta tullut punainen kala, jota nuoli osoitti, söi oikealta tulleen harmaan kalan.
- 10) Vasemmalta tulleen punaisen kalan, jota nuoli osoitti, söi oikealta tullut sininen kala.
- 11) Vasemmalta tulleen sinisen kalan, jota nuoli osoitti, söi oikealta tullut vihreä kala.
- 12) Vasemmalta tulleen vihreän kalan, jota nuoli osoitti, söi oikealta tullut pinkki kala.
- 13) Vasemmalta tullut pinkki kala, jota nuoli osoitti, söi oikealta tulleen valkoisen kalan.
- 14) Vasemmalta tullut pinkki kala, jota nuoli osoitti, söi oikealta tulleen mustan kalan.
- 15) Oikealta tullut pinkki kala, jota nuoli osoitti, söi vasemmalta tulleen keltaisen kalan.
- 16) Vasemmalta tulleen pinkin kalan, jota nuoli osoitti, söi oikealta tullut punainen kala.
- 17) Oikealta tulleen punaisen kalan, jota nuoli osoitti, söi vasemmalta tullut harmaa kala.
- 18) Vasemmalta tulleen harmaan kalan, jota nuoli osoitti, söi oikealta tullut sininen kala.
- 19) Oikealta tullut sininen kala, jota nuoli osoitti, söi vasemmalta tulleen vihreän kalan.
- 20) Vasemmalta tulleen sinisen kalan, jota nuoli osoitti, söi oikealta tullut pinkki kala.
- 21) Oikealta tulleen pinkin kalan, jota nuoli osoitti, söi vasemmalta tullut valkoinen kala.
- 22) Vasemmalta tulleen valkoisen kalan, jota nuoli osoitti, söi oikealta tullut musta kala.
- 23) Oikealta tullut musta kala, jota nuoli osoitti, söi vasemmalta tulleen keltaisen kalan.
- 24) Oikealta tullut musta kala, jota nuoli osoitti, söi vasemmalta tulleen punaisen kalan.
- 25) Oikealta tulleen mustan kalan, jota nuoli osoitti, söi vasemmalta tullut harmaa kala.
- 26) Vasemmalta tullut harmaa kala, jota nuoli osoitti, söi oikealta tulleen sinisen kalan.
- 27) Vasemmalta tullut harmaa kala, jota nuoli osoitti, söi oikealta tulleen vihreän kalan.
- 28) Vasemmalta tullut harmaa kala, jota nuoli osoitti, söi oikealta tulleen pinkin kalan.
- 29) Oikealta tulleen harmaan kalan, jota nuoli osoitti, söi vasemmalta tullut valkoinen kala.
- 30) Oikealta tullut valkoinen kala, jota nuoli osoitti, söi vasemmalta tulleen mustan kalan.
- 31) Oikealta tullut valkoinen kala, jota nuoli osoitti, söi vasemmalta tulleen keltaisen kalan.
- 32) Oikealta tullut valkoinen kala, jota nuoli osoitti, söi vasemmalta tulleen punaisen kalan.

Liite 3. Syömit.

1		17	
2		18	
3		19	
4		20	
5		21	
6		22	
7		23	
8		24	
9		25	
10		26	
11		27	
12		28	
13		29	
14		30	
15		31	
16		32	

Liite 5. Litteroitu aineisto.

tarkoittaa sitä hetkeä, jolloin nuoli alkaa vilkkua. Jos se on seuraavassa sanassa kiinni, sana on lausuttu samaan aikaan. Jos se on irrallaan muista merkeistä, nuolikohdan ja puheen välissä on tauko. & tarkoittaa syöntitapahtuman alkamishetkeä, kun syöjäkalan suu aukeaa.

Informantti 1

- 1) # eli kaks kalaa menee &toisiaan vasten ja toinen söi... toisen kalan joka tuli sitä vastaan (1-1)
- 2) # taas tulee kaloja & ja taas se syö sininen kala söi punasen kalan (1-2)
- 3) #nyt vihree ja sinine kala tulee & sinine joutu syödyks (1-3)
- 4) # vihreä kalan taitaa &se eiiiku se joutu syödyks pinkin kalan syömäksi joutui (1-4)
- 5) vaikka #niinkun nyt tulee taas vasemmalta puolelta &pinkki kala ja se tuo ep joka tulee vasemmalta puolelta niin se yleensä aina syö (1-5)
- 6) ja sit en oo huomannu noita värejä kahtoo # nii mut nyt tulee kyllä pinkki &tuolta oikealta mutta se joutu syödyksi (1-6)
- 7)että tässä kalat # syö, ne niinku vaan aina tulee toisiaan & vastaan ja jompikumpi syö toisen että emmä tiä onko se ennalta määrätty että kumpi aikoo syödä (1-7)
- 8) kumman # mutta nyt tuota niin &ni tuo joutu syödyks toi olikohan se musta kala ja (1-8)
- 9) punane jatko matkaansa ja taas tulee #uuet kalat [naurahdus] kuka &[?] ja punane kala söi sitte (1-9)
- 10) hmm # ja taaskohan se &punan eii nyt se punanen syötiin eli onkohan tässä nyt joku tämmönen yhtenäinen tarina että (1-10)
- 11) aina ensin #syö ja sitten tulee ehkä syödyks et joku tämmönen &ravintoketju sinine kala tuli vihreän syömäks nii (1-11)
- 12) joo #nyt tulee vihreä niin se joutuu varmaan syödyks & joo nyt mä alan päästä niinku kärryille että (1-12)
- 13) mitä tässä elokuvassa tapahtuu # että nyt tää pinkki kala sitte tulee &syöd eii nyt tuli yllättävä käänne pinkki kala söiki // sen valkosen # kalan (1-13)
- 14) [sen valkosen # kalan] & ja pinkki söi vielä olikohan se musta hmm (1-14)
- 15) onko noi muuten ees onkohan ne #kaloja ja pinkki &tulee edelleen se tulee nyt niinku vaihtelevasti aina eri suunnasta (1-15)
- 16) #joo-o pinkillä men pinkki on aika kova &tässä hei nyt se tuli justiin kun olin kertomassa että sillä menee hyvin niin eipä mennykkään (1-16)
- 17) # ja &sitte sit menee iha jo sekasi elikkä tuo harmaa kala // nappas semmosen #tummanpunasen kalan (1-17)
- 18) nappas semmosen #tummanpunasen kalan ja harmaa kala jatkaa &taistelua ja tuli syödyksi ja sininen kala vei voiton ja sitten sininen (1-18)
- 19) #sininen kala sit uuestaan tuolta &oikealta vähä se just niinku se meni samaan suuntaan äskenkin et söi vihreän kalan (1-19)
- 20) # ja &nyt se tuli eiih nyt se sinine joutu syödyks (1-20)
- 21) sellai mielenkiintosta mutta mä en oo enää # mua harmittaa että mä en muista että mitä siinä &alussa niinku että kuka tän alotti mut pinkki kala tuli valkosen syömäks // tällä hetkellä (1-21)
- 22) ja #sitte taas vasemmalta tulee valkosen &kala ja oikealta musta tai harmaa ja harmaa vei voiton // (1-22)
- 23) emmä tiää onko tää voiton viemistä #vai mitä tää on mutta & musta söi keltasen kalan (1-23)
- 24) mä # aina kiinnitän huomiota siihen et kuka syö kenet & nyt musta söi vaikka mun ehkä ois pitäny kiinnittää enemmän huomiota (1-24)
- 25) siihenkin että miten kävi sille #heikommalle osapuolelle mutta tällä hetkellä &ainakin tuommonen tummempi harmaa ni tuli oikealta ja // sit se tuli vaaleamman harmaan # syömäks (1-25)
- 26) [sit se tuli vaaleamman harmaan # syömäks] ja &vaaleamman harmaa söi nyt sinisen kalan ja jatkaa tuonne oikealle // matkaa (1-26)
- 27) ja #tulee taas vasemmalta ja jatkaa &matkaa ja syö vihreän kalan ja sit se menee eteenpäin (1-27)
- 28) joo #ja sit tulee taas tuo harmaa kala &vasemmalta ja nyt se syö pinkin kalan (1-28)
- 29) #nyt se palas sitte tuolta oikealta &vasemmalle ja joo sitte se joutuki valakosen kalan syömäks ja valakonen kala jatkaa tuonne // (1-29)
- 30) #oikealle ja tulee sieltä &takasi ja syö mustan kalan (1-30)
- 31) # ja valakone &edelleenki tulee nyt se syö keltasen kalan ja jatkaa matkaa sitte (1-31)

32) tää on aika jännä että mä en tiää että onko # nää samoja kaloja mutta ku ne pysyy &koko ajan saman kokosina vaikka ne ahmii noin paljon noita kaloja että mikä juttu tää nyt on... nyt tää varmaan loppu eikä näy enää kaloja

Informantti 2

- 1) # kaks kalaa &kohtaa ja se vasemmalta tuleva söi sen oikealt tulevan (2-1)
- 2) # ja nyt taas tulee kaks &kalaa ja nyt taas söi vasemmal tai siis se... nii // punane kala syötiin täl kertaa (2-2)
- 3) [punane kala syötiin täl #kertaa] sitte tulee sinine ja &vihree kala ja vihree kala söi sinisen (2-3)
- 4) # nyt tulee vihree ja &vaaleenpunanen kala ja vaaleenpunanen kala söi sen vihreen (2-4)
- 5) # vaaleenpunane ja valkonen & kohtaa ja vaaleenpunane söi valkosen (2-5)
- 6) #vaaleenpunanen ja musta & musta söi vaaleenpunasen (2-6)
- 7) # ja musta ja keltanen &kala ja musta söi keltasen (2-7)
- 8) # punanen ja musta kala &kohtaa ja punane söi mustan (2-8)
- 9) # punane ja harmaa & ja punane söi harmaan (2-9)
- 10) nyt # uiskentelee punane ja sininen kala &taas ja sininen söi punasen (2-10)
- 11) # sininen ja vihree kala &ui ja vihree söi sinisen (2-11)
- 12) #vihree ja vaaleenpunanen &kala ui ja vaaleenpunanen söi vihreän (2-12)
- 13) # vaaleenpunanen ja valkonen &taas ja vaaleenpunanen söi valkosen (2-13)
- 14) # vaaleenpunanen ja musta & vaaleenpunanen söi mustan kalan (2-14)
- 15) # ja vaaleenpunanen ja keltanen & vaaleenpunanen söi keltasen (2-15)
- 16) # vaaleenpunanen ja punanen kala & punanen söi vaaleenpunasen (2-16)
- 17) # harmaa ja punanen kala & harmaa söi punasen (2-17)
- 18) # nyt harmaa kala &kohtaa sinisen ja sininen söi sen (2-18)
- 19) # vihree ja sininen kala &kohtaa sininen söi vihreän (2-19)
- 20) # sininen ja vaaleenpunanen &kala vaaleenpunanen söi sinisen (2-20)
- 21) # valkonen ja &vaaleenpunanen kala tulee ja valkonen söi vaaleenpunasen (2-21)
- 22) # valkonen ja &musta kala ja musta söi valkosen ja ui pois (2-22)
- 23) # keltanen ja musta &tulee ja musta söi keltasen (2-23)
- 24) # punanen ja musta kala & musta söi punasen (2-24)
- 25) #harmaa ja musta kala ui & ja harmaa söi mustan (2-25)
- 26) # harmaa ja sininen kala & harmaa söi taas sinisen (2-26)
- 27) #harmaa ja vihree kala & kauhee ahmatti toi harmaa söi vihreänkin (2-27)
- 28) #sitte on harmaa ja vaaleenpunaen &kala harmaa söi vaaleenpunasen (2-28)
- 29) #valkonen ja harmaa kala & valkonen söi harmaan (2-29)
- 30) #musta ja valkonen kala & valkonen söi mustan (2-30)
- 31) # keltanen ja valkonen kala &ui ja valkonen söi keltasen (2-31)
- 32) # punane ja valkone kala ui & ja valkonen söi punasen (2-32)

Informantti 3

- 1) # punanen ja harmaa &kala kohtaa punanen syö harmaan kalan (3-1)
- 2) #sininen ja punanen kala kohtaa & ja sininen kala syö punasen kalan (3-2)
- 3) #sininen ja vihreä kala kohtaa & vihreä syö sinisen kalan (3-3)
- 4) # vihreä ja punanen kala & ja punanen syö vihreän kalan (3-4)
- 5) # valkonen ja punanen kala kohtaa & ja punanen syö valkosen kalan (3-5)
- 6) # musta ja punanen kala &kohtaa ja musta syö punasen kalan (3-6)
- 7) # musta ja keltainen kala &kohtaa ja musta syö keltasen kalan (3-7)
- 8) # musta ja punanen kala kohtaa &ja punanen syö mustan kalan (3-8)
- 9) # punanen ja harmaa kala kohtaa & punanen syö harmaan kalan (3-9)
- 10) # punanen ja sininen kala &kohtaa sininen syö punasen kalan (3-10)
- 11) # sininen ja vihreä kala kohtaa ja & vihreä syö sinisen kalan (3-11)
- 12) # vihreä ja punanen kala kohtaa & punanen syö vihreän kalan (3-12)
- 13) # valkonen ja punanen kala kohtaa & punanen syö valkosen kalan (3-13)
- 14) #punanen ja musta kala kohtaa & punanen syö mustan kalan (3-14)
- 15) # punane ja keltane kala &kohtaa punanen syö keltasen kalan (3-15)
- 16) # punanen ja violetti &kala kohtaa ja punanen syö violetin kalan (3-16)
- 17) # punanen ja harmaa kala kohtaa & harmaa syö punasen kalan (3-17)
- 18) # harmaa ja sininen kala &kohtaa sininen syö harmaan kalan (3-18)
- 19) #vihreä ja sininen kala &kohtaa sininen syö vihreän kalan (3-19)
- 20) # sininen ja violetti &kala kala kohtaa violetti syö sinisen kalan (3-20)
- 21) # violetti ja valkonen kala kohtaa & valkonen syö violetin kalan (3-21)

- 22) # valkosen ja musta kala &kohtaa musta syö valkosen kalan (3-22)
- 23) # musta ja &keltanen kala kohtaa ja musta syö keltasen kalan (3-23)
- 24) # musta ja punanen kala kohtaa & ja musta syö punasen kalan (3-24)
- 25) # musta ja harmaa kala kohtaa & harmaa syö mustan kalan (3-25)
- 26) # harmaa ja sininen kala &kohtaa harmaa syö sinisen kalan (3-26)
- 27) # harmaa ja vihree kala kohtaa & harmaa syö vihreän kalan (3-27)
- 28) # harmaa ja violetti kala &kohtaa harmaa syö violetin kalan (3-28)
- 29) # harmaa ja valkosen kala &kohtaa valkosen syö harmaan kalan (3-29)
- 30) # harmaa eiku &valkosen ja musta kala kohtaa ja valkosen syö mustan kalan (3-30)
- 31) # valkosen ja keltanen kala kohtaa & valkosen syö keltasen kalan (3-31)
- 32) # valkosen ja punanen kala kohtaa & valkosen syö punasen kalan (3-32)

Informantti 4

- 1) # ruudulla on &kaks kalaa sit punanen kala söi harmaan kalan ja menee oikeesesta oikeesta reunasta pois (4-1)
- 2) # punanen ja sininen kala &tulee sininen kala syö punasen kalan ja menee oikeessa reunasta pois (4-2)
- 3) molemmista #reunoista tulee kalat sininen ja &vihree vihree kala syö sinisen kalan ja menee oikeesta reunasta pois (4-3)
- 4) #pinkki ja vihree kala ilmestyy &ruutuun pinkki syö vihreen kalan ja menee vasemmasta ruudusta pois (4-4)
- 5) # valkosen ja pinkki &kala pinkki kala syö valkosen kalan ja menee pois oikeesta ruudusta (4-5)
- 6) # pinkki ja musta kala &ilmestyy musta syö pinkin kalan ja menee pois ruudusta (4-6)
- 7) # musta ja keltanen kala &ilmestyy musta kala syö keltasen kalan ja poistuu vasemmasta laidasta (4-7)
- 8) #punanen ja musta kala &ilmestyy punanen kala syö mustan ja poistuu oikeesta reunasta (4-8)
- 9) # harmaa ja punanen kala &ilmestyy punanen syö harmaan kalan ja poistuu oikeesta reunasta (4-9)
- 10) # sininen ja punanen kala &ilmestyy sininen kala syö punasen kalan ja poistuu vasemmasta reunasta (4-10)
- 11) # sininen ja &vihreä kala ilmestyy ja vihree kala syö sinisen kalan ja poistuu vasemmasta ruudusta (4-11)
- 12) # pinkki ja vihree kala ilmestyy & pinkki kala syö vihreän ja poistuu vasemmalle (4-12)
- 13) # pinkki ja valkosen kala &ilmestyy pinkki kala syö valkosen ja poistuu oikealle (4-13)
- 14) #pinkki ja musta kala ilmestyy & ja pinkki kala syö mustan kalan ja poistuu oikealle (4-14)
- 15) #keltanen ja pinkki kala ilmestyy & ja pinkki kala syö keltasen kalan ja poistuu vasemmalle (4-15)
- 16) # punanen ja pinkki kala &tulee ruudulle ja punanen kala syö pinkin kalan ja poistuu vasemmalle (4-16)
- 17) #harmaa ja punanen kala ilmestyy & harmaa kala syö punasen kalan ja poistuu oikealla (4-17)
- 18) #harmaa ja sininen kala &ilmestyy sininen kala syö harmaan ja poistuu vasemmalle (4-18)
- 19) #vihree ja sininen kala ilmestyy & sininen kala syö vihreän ja poistuu vasemmalle (4-19)
- 20) #pinkki ja sininen kala ilmestyy &sininen kala tulee syödyksi ja pinkki pkala poistuu vasemmalle (4-20)
- 21) # pinkki kala ja valkosen kala &ilmestyy ja valkosen kala syö pinkin ja poistuu oikeelle (4-21)
- 22) #valkosen ja musta kala ilmestyy & musta kala syö valkosen kalan ja poistuu vasemmalle (4-22)
- 23) #keltanen ja musta kala ilmestyy & ja musta kala syö keltasen kalan ja poistuu vasemmalle (4-23)
- 24) #punainen ja musta kala ilmestyy & musta kala syö punasen ja poistuu vasemmalle (4-24)
- 25) #musta ja harmaa kala ilmestyy & harmaa kala syö mustan kalan ja poistuu oikealle (4-25)
- 26) # harmaa ja sininen kala &ilmestyy harmaa kala syö sinisen kalan ja poistuu oikealle (4-26)
- 27) #vihree ja harmaa kala ilmestyy & harmaa kala syö vihreän ja poistuu oikealle (4-27)
- 28) #harmaa ja pinkki kala &ilmestyy harmaa kala syö pinkin ja poistuu oikealle (4-28)
- 29) #harmaa ja valkosen kala tulee ruutu &ruudulle valkosen kala syö harmaan ja poistuu oikealle (4-29)
- 30) #musta ja valkosen kala ilmestyy & valkosen kala syö mustan ja poistuu vasemmalle (4-30)
- 31) #keltanen ja valkosen kala &ilmestyy valkosen kala syö keltasen kalan ja poistuu vasemmalle (4-31)
- 32) #punanen ja valkosen kala ilmestyy & valkosen kala syö punasen ja poistuu vasemmalle (4-32)

Informantti 5

- 1) # elikkä vasemmalla on punanen kala &ja oikeella harmaa ja tää punanen kala söi tuon harmaan kalan (5-1)
- 2) ja nyt #vasemmalla on sininen kala ja oikeella punanen & ja nyt tää vasemmalla ollu sininen kala söi ton punasen kalan (5-2)
- 3) #vasemmalla vihreä kala ja oikeelta tulee &sininen kala ja vihreä kala söi sinisen kalan (5-3)

- 4) nyt #vasemmalta tulee vihreä kala ja oikeelta tommonen & pinkki kala ja nyt tää oikeenpuolimmainen pinkki kala söi tuon vihreän kalan (5-4)
- 5) #vasemmalta tulee pinkki kala ja oikeelta & valkonen kala ja vasemmanpuoleinen kala söi tuon valkosen (5-5)
- 6) #vasemmalta tulee musta kala ja oikeella on pinkki & ja tää vasemmalta tullu musta kala söi tuon pinkin kalan (5-6)
- 7) #vasemmalta tulee keltanen ja oikeelta musta kala & ja musta kala söi tuon keltasen kalan (5-7)
- 8) #vasemmalta tulee punanen ja oikeelta musta kala & ja punanen kala söi mustan kalan (5-8)
- 9) #vasemmalta tulee punanen kala ja oikeelta harmaa kala & ja punanen kala söi tuon harmaan kalan (5-9)
- 10) #vasemmalta tulee punanen kala ja oikeelta sininen & ja sininen kala söi punasen kalan (5-10)
- 11) #vasemmalta tulee sininen kala ja oikeelta vihree ja & vihreä söi tällä kertaa sinisen kalan (5-11)
- 12) #vasemmalta tulee vihreä kala ja oikeelta pinkki & ja pinkki kala söi vihreän kalan (5-12)
- 13) #vasemmalta tulee pinkki kala ja oikeelta & valkonen ja vasemmalta tullu pinkki kala söi tän oik oikeelta tulleen (5-13)
- 14) #vasemmalta tulee pinkki kala ja oikeelta musta & ja pinkki kala söi mustan (5-14)
- 15) #vasemmalta tulee keltainen kala ja oikeelta pinkki kala & ja pinkki kala söi ton toisen (5-15)
- 16) #vasemmalta tulee pinkki kala ja oikeelta & punanen ja punanen kala söi pinkin kalan (5-16)
- 17) vasemmalta #tulee harmaa kala ja oikeelta punanen kala & ja harmaa kala söi punasen kalan (5-17)
- 18) #vasemmalta tulee harmaa kala ja oikeelta & sininen ja sininen kala söi harmaan kalan (5-18)
- 19) #vasemmalta tulee vihreä kala ja oikeelta sininen & kala ja sininen kala söi ton vihreen kalan (5-19)
- 20) #vasemmalta tulee sininen kala ja oikeelta pinkki & ja pinkki tällä kertaa söi sinisen kalan (5-20)
- 21) #vasemmalta tulee valkonen kala ja oikeelta pinkki & kala ja tuo valkonen kala söi pinkin kalan (5-21)
- 22) #vasemmalta tulee valkonen kala ja oikeelta musta & ja tää musta kala söi tuon valkosen kalan (5-22)
- 23) #vasemmalta tulee keltanen kala ja oikeelta musta kala & ja musta kala söi keltasen kalan (5-23)
- 24) #vasemmalta tulee punanen kala ja oikeelta musta & ja musta kala söi punasen (5-24)
- 25) #vasemmalta tulee harmaa kala ja oikeelta & musta ja harmaa kala söi mustan (5-25)
- 26) #vasemmalta tulee harmaa kala ja oikeelta & sininen ja harmaa kala söi sinisen kalan (5-26)
- 27) # vasemmalta tulee harmaa kala ja oikeelta & vihree ja harmaa kala söi vihreen kalan (5-27)
- 28) #vasemmalta tulee harmaa kala ja oikeelta pinkki kala & ja harmaa kala söi pinkin (5-28)
- 29) #vasemmalta tulee valkonen kala ja oikeelta & harmaa ja valkonen kala söi harmaan (5-29)
- 30) vasemmalta #tulee musta kala ja oikeelta valkonen & kala ja valkonen kala söi mustan (5-30)
- 31) #vasemmalta tulee keltanen ja oikeelta valkonen & ja valkonen söi keltasen kalan (5-31)
- 32) vasemmalta #tulee punanen kala ja oikeelta valkonen & ja valkonen kala söi punasen (5-32)

Informantti 6

- 1) # kaks kalaa ui vierekkäin & ja nyt se isompi tai siis se punanen söi sen toisen ja (6-1)
- 2) #sit tulee sininen ja punane kala ja & sininen kala söi sen punasen (6-2)
- 3) ja #vihree ja sininen kala & vihree kala söi sen sinisen (6-3)
- 4) # aa vihree ja & pinkki kala pinkki kala söi sen vihreen (6-4)
- 5) # pinkki ja valkonen kala & ui vastakkain ja pinkki kala syö sen valkosen (6-5)
- 6) # musta ja pinkki kala & ja musta kala nielas sen pinkin (6-6)
- 7) #keltanen ja musta & kala musta kala söi taas sen keltasen (6-7)
- 8) #punane ja musta kala ui & vastakkain punanen kala nielas sen mustan (6-8)
- 9) # punane ja harmaa kala & ja punanen kala vei taas voiton (6-9)
- 10) # punane ja sinine kala ui & vastakkain ja sininen kala ui punase hähää syö punasen (6-10)
- 11) # sinine ja vihree kala & vihree kala syö sinisen (6-11)
- 12) #vihree ja pinkki kala ui & vastakkain pinkki kala syö vihreen (6-12)
- 13) #pinkki ja valkonen kala ui & vastakkain pinkki kala nielas tällä kertaa valkosen (6-13)
- 14) #pinkki ja musta kala ui vastakkain & pinkki kala syö mustan (6-14)
- 15) #keltanen ja pinkki kala ui & vastakkain pinkki kala nielas keltasen (6-15)
- 16) # pinkki ja punane kala ui & vastakkain nyt punane nielas pinkin (6-16)
- 17) #harmaa ja punane kala ui & vastakkain ja harmaa nielas punase (6-17)
- 18) #harmaa ja sinine kala ui vastakkain & ja sinine kala nielas harmaan (6-18)
- 19) #vihree ja sinine kala ui vastakkain & sinine nielas vihreen (6-19)
- 20) # sinine ja pinkki kala ui & vastakkain pinkki nielas sinisen (6-20)
- 21) #valkone ja pinkki kala ui & vastakkain valkonen nielas pinkin (6-21)
- 22) #pinkki ja musta kala ui vastakkain & ää valkonen ja musta kala ja musta nielas sen valkosen (6-22)
- 23) # keltanen ja musta & kala ui vastakkain musta nielas keltasen (6-23)
- 24) #punane ja musta kala ui & vastakkain musta nielas punasen (6-24)

- 25) #harmaa ja musta kala ui &vastakkain ja harmaa nielas mustan (6-25)
- 26) #sinine ja harmaa kala ui &vastakkain ja harmaa nielas sinisen (6-26)
- 27) # vihree ja harmaa kala ui &vastakkain harmaa nielas vihreen (6-27)
- 28) #harmaa ja pinkki kala ui vastakkain & harmaa nielas pinkin (6-28)
- 29) #valkone ja harmaa kala ui &vastakkain valkone nielas harmaan (6-29)
- 30) # musta ja valkone kala ui &vastakkain valkone nielas mustan (6-30)
- 31) #keltanen ja valkone kala ui &vastakkain valkone nielas keltasen (6-31)
- 32) #punanen ja valkone kala ui vastakkain & valkone nielas punasen (6-32)

Informantti 7

- 1) no #niyt tulee punanen ja harmaa &kala ja punane kala nielas näköjään sen harmaan kalan ne ui tost tyhjän ruudun läpi (7-1)
- 2) ja #sitte nyt punane kala tulee &takasi nyt sininen kala nielas yhtäkkii sen punasen kalan kun ne ui tuossa ruudun läpi // pyrstöjään heilutellen (7-2)
- 3) [#pyrstöjään heilutellen] ja nyt tulee &sininen kala ja voi ei taas vihree kala nyt täl kertaa nielaskin sen sinisen kalan (7-3)
- 4) # ja sit se vihree kala tulee taas &tuolt toisest suunnasta ja sitten sen nielasee pinkki kala ja jatkaa matkaansa tuonne ruudun toiseen reunaan (7-4)
- 5) # ja sitten pinkki kala tulee &takaisin ja nielasee valkoisen kalan ja jatkaa matkaansa (7-5)
- 6) # ehkä hieman ennalta arvattavasti & nyt pinkki kala ui ja joutuu mustan kalan nielaisemaksi (7-6)
- 7) # sitte musta kala tulee takaisin tapaa &keltaisen kalan ja musta kala nielasee keltaisen kalan (7-7)
- 8) # ja sitte musta kala tulee taas &ja täl kertaa punanen kala nielasee mustan kalan jatkaa matkaa pyrstöjään heilutellen (7-8)
- 9) # sitte punanen kala kohtaa taas & harmaan kalan ja nielasee harmaan kalan ja jatkaa matkaasa (7-9)
- 10) # ja sitte punane kala tulee taas & ja sininen kala ihan pokkana vaan tosta nielasee punasen kalan (7-10)
- 11) # ja sitte sininen kala saapuu & ja vihreä kala nielasee sinisen kalan ja jatkaa matkaansa (7-11)
- 12) sitten #vihreä kala ja pinkki &kala kohtaavat ja pinkki kala ihan ilmeenkään värähtämättä nielasee toisen kalan (7-12)
- 13) # sitten pinkki saapuu taas & ja nielasee valkoisen kalan (7-13)
- 14) # ja pinkki kala saapuu jälleen samasta &suunnasta ja nielasee mustan kalan (7-14)
- 15) #sitte pinkki kala tulee takaisin ja & nielasi keltasen kalan tällä kertaa (7-15)
- 16) ja #sit pinkki kala tullee takasin ja kohtaa &punasen kalan ja punanen kala nielasee pinkin kalan (7-16)
- 17) #sitte punane ilmeisesti vaa jatkaa matkaansa & tapaa harmaan kalan ja harmaa kala nielasee punaisen kalan (7-17)
- 18) ja #harmaa kala jatkaa matkaansa &tapaa sinisen kalan mutta sininen kala nielasee harmaan kalan (7-18)
- 19) ja sininen #kala jatkaa matkaansa kohtaa &vihreän kalan syö syö syö sen vihreän kalan (7-19)
- 20) ja nyt #se tulee sitte takasin päin ja tapaa &pinkin kalan ja pinkki kala nielasee sitten sinisen kalan (7-20)
- 21) ja #sitte pinkki kala tapaa valkoisen &kalan ja valkone kala nielasee pinkin kalan (7-21)
- 22) #sit se valkone kala kohtaa mustan &kalan ja musta kala nielasee valkosen kalan (7-22)
- 23) sitten #musta kala ui ruudun poikki &tapaa keltaisen ja nielasee myös keltaisen kalan (7-23)
- 24) #sitten musta kala kohtaa punaisen &kalan ja nielasee myös punasen kalan jatkaa matkaansa (7-24)
- 25) # musta kala kaikessa rauhassa ui &kohti harmaata mutta harmaa kala nielaseekin mustan kalan (7-25)
- 26) # ja sitte ku musta on poissa pelistä harmaa &tapaa sinisen nielasee sinisen nyt harmaasta on tullu suursyömäri (7-26)
- 27) #sitte harmaa tapaa vihreen kalan mitä &tapahtuu harmaa nielasee myös vihreän kalan jatkaa matkaansa (7-27)
- 28) # sitte harmaa tapaa pinkin & ja nielasee myös pinkin kalan jatkaa matkaa (7-28)
- 29) #sitte harmaa tulee takasin päin tapaa &valkosen ja mut nyt sit valkone söikin sen harmaan yhtäkkii enpä ois uskonu (7-29)
- 30) sitte #valkone tapaa mustan mitä tapahtuu & valkone syö myös mustan kalan ja jatkaa ui uimista (7-30)
- 31) # valkone tapaa keltasen kalan & ja syö myös keltasen kalan (7-31)
- 32) nyt #valkone ja punanen kohtaa & ja valkone nielasee myös punasen kalan (7-32)

Informantti 8

- 1) joo #elikkä siinä nyt kaksi kalaa ui toisiaan &vastaan ja sitten punainen kala söi harmaan kalan (8-1)
- 2) ja # nyt sininen ja punainen kala uivat toisiaan &vastaan ja sininen kala söi punaisen kalan (8-2)
- 3) ja #nyt tulee vihree ja sininen kala ja nyt sininen kala & eee joutui vihreän kalan syötäväksi (8-3)
- 4) sielt # tulee pinkki kala ja vihreä kala & ja vihreä kala joutui pinkin kalan suuhun (8-4)
- 5) #nyt tulee valkoinen kala ja pinkki kala & ja pinkki kala söi valkoisen kalan (8-5)
- 6) ja #nyt tulee musta kala ja pinkki kala & ja musta kala syö pinkin kalan (8-6)
- 7) #nyt tulee musta ja keltainen & ja musta söi keltaisen kalan (8-7)
- 8) #nyt tulee nytten musta ja punainen kala &tällä kertaa ja punainen kala söi mustan kalan (8-8)
- 9) # sielt tulee harmaa ja punanen kala & ja punainen kala söi mustan kalan eiku harmaan kalan // unohtin kalan värin sen jälkeen ku kala meni #kalaan (8-9)
- 10) [unohtin kalan värin sen jälkeen ku kala meni #kalaan] punainen kala tulee sinistä &kalaa kohti ja sininen kala syö punaisen kalan (8-10)
- 11) nyt #tulee vihreä kala ja sininen kala & ja vihreä kala syö sinisen kalan heidän kohdatessaan kohteliaasti (8-11)
- 12) #nyt tulee pinkki kala ja vihreä kala & ja pinkki kala syö vihreän kalan ja ui pois tyytyväisenä maha täynnä vihreää kalaa (8-12)
- 13) # nyt tulee pinkki kala ja & valkoinen kala pinkki kala syö valkoisen kalan ja jatkaa matkaansa (8-13)
- 14) #nokatusten tulee musta kala ja pinkki kala ja & pinkki kala syö nyt mustan kalan ja jatkaa matkaansa pinkki kala on pyllystä (8-14)
- 15) nyt #tulee keltainen kala ja pinkki kala uivat &toisiaan vastaan pinkki kala syö keltaisen kalan nyt pinkki kala syö vaan kaikkia kaloja näköjään (8-15)
- 16) jaa #nyt tulee vastaan pinkki kala ja punainen kala & ja punainen kala söi pinkin kalan joka oli pinkil pinkille kalalle ihan oikein (8-16)
- 17) # harmaa kala ja punainen kala tulevat &toisiaan vastaan ja harmaa kala syö punaisen kalan (8-17)
- 18) nyt #tulee sininen kala ja harmaa kala toisiaan vasten & ja sininen kala söi harmaan kalan (8-18)
- 19) nyt #tulee vihreä kala ja sininen kala toisiaan vastaan & ja sininen kala syö vihreän kalan ja ui pois (8-19)
- 20) # sininen kala ja pinkki kala tulee &toisiaan vastaa ja pinkki kala syö sinisen kalan se on pinkille kalalle hyvin tyyppillistä (8-20)
- 21) nyt #tulee pinkki ja valkoinen kala vastatusten & ja valkoinen kala syö pinkin kalan (8-21)
- 22) nyt tulee #vastakkain musta kala ja valkoinen kala & ja valkoinen kala joutui mustan kalan syöm syötäväksi (8-22)
- 23) nyt #tulee keltanen kala ja musta kala vastakkain & ja musta kala syö keltaisen kalan ja ui pois (8-23)
- 24) # nyt tulee punainen kala ja musta kala &toisiaan vasten ja musta kala syö punaisen kalan (8-24)
- 25) nyt #tulee harmaa kala ja musta kala toisiaan vasten & ja harmaa kala syö mustan kalan ui pois (8-25)
- 26) nyt tulee #sininen kala ja harmaa kala toisiaan vasten & ja harmaa kala syö sinisen kalan (8-26)
- 27) nyt #tulee harmaa kala ja vihree kala toisiaan vastaan & ja harmaa kala syö vihreän kalan ja ui pois (8-27)
- 28) nyt tulee #vastaan pinkki kala ja harmaa kala & ja harmaa kala syö pinkin kalan ja poistuu kuvaruudusta näin arvokkaasti (8-28)
- 29) jaa #nyt tulee harmaa kala ja valkonen kala &toisiaan vastaan ja valkonen kala syö harmaan kalan tuo valkonen kala on aikamoinen peto (8-29)
- 30) # nyt tulee valkonen kala ja musta kala toisiaan &vastaan ja valkoinen kala syö mustankin kalan ja ui pois (8-30)
- 31) #nyt tulee keltainen ja valkoinen kala toisiaan vastaan & ja valkoinen kala syö keltaisen kalan (8-31)
- 32) nyt tulee #punainen ja valkoinen kala toisiaan vastaan ja & valkoinen kala syö punaisenkin kalan (8-32)

Informantti 9

- 1) # kaks kalaa ui &vastakkain punanen kala syö toisen menee pois kuvasta (9-1)
- 2) # kaks kalaa tulee vastakkain & puna sininen syö punasen (9-2)
- 3) # sininen ja vihree kala & vihree syö sinisen (9-3)
- 4) #vihree ja pinkki kala & pinkki syö vihreen (9-4)
- 5) # pinkki ja valkonen kala & pinkki syö valkosen (9-5)
- 6) #musta ja pinkki kala & musta syö pinkin (9-6)
- 7) # keltanen ja musta kala & musta syö keltasen poistuu kuvasta (9-7)
- 8) # punanen ja musta kala & punanen syö mustan poistuu (9-8)
- 9) # punanen ja harmaa &kala punanen syö harmaan (9-9)
- 10) #punanen ja sininen kala & sininen syö punasen (9-10)

- 11) # sininen ja vihree kala & vihree syö sinisen (9-11)
- 12) # vihreä ja pinkki kala & pinkki syö vihreän (9-12)
- 13) # pinkki ja valkosen kala & pinkki syö valkosen (9-13)
- 14) #pinkki ja musta kala & pinkki syö mustan (9-14)
- 15) #keltanen ja pinkki kala & pinkki syö keltasen (9-15)
- 16) # pinkki ja punanen kala & punanen syö pinkin (9-16)
- 17) #harmaa ja punanen kala & harmaa syö punasen (9-17)
- 18) # harmaa ja sininen kala & sininen syö harmaan (9-18)
- 19) #sininen ja vihree kala & sininen syö vihreän (9-19)
- 20) # sininen ja pinkki kala & pinkki syö sinisen (9-20)
- 21) #valkosen ja pinkki kala & valkosen syö pinkin (9-21)
- 22) #valkosen ja musta kala & musta syö valkosen (9-22)
- 23) #keltanen ja musta kala & musta syö keltasen (9-23)
- 24) # punane ja musta kala & musta syö punasen (9-24)
- 25) # harmaa ja musta kala & harmaa syö mustan (9-25)
- 26) #harmaa ja sininen kala & harmaa syö sinisen (9-26)
- 27) #harmaa ja vihree kala & harmaa syö vihreän (9-27)
- 28) # harmaa ja pinkki kala & harmaa syö pinkin (9-28)
- 29) # valkosen ja harmaa kala & valkosen syö harmaan (9-29)
- 30) #musta ja valkosen kala & valkosen syö mustan (9-30)
- 31) #keltanen ja valkosen kala & valkosen syö keltasen (9-31)
- 32) #punanen ja valkosen kala & valkosen syö punasen (9-32)

Informantti 10

- 1) no #siinä tulee kaks kalaa & punanen ja harmaa punanen söi harmaan jatkaa uimistaan tuonne pois (10-1)
- 2) # nyt punanen tulee taas toisesta & samasta äskeisestä suunnasta ja sinistä vastaan tuli ja sininen söi sen (10-2)
- 3) nyt #taas tulee sininen samoin kuin & äsken punanen ja vihreätä vastaan ja vihreä söi sen (10-3)
- 4) #nyt vihreä tulikin täältä [& naurua] väsymys alkaa painaa joo violetti söi sen (10-4)
- 5) #violetti kohtaa nytten tota & vaalean kalan ja syö sen tässä näin jatkaa matkaansa ja (10-5)
- 6) # kalat jatkaa tulemistaan & sieltä tulee musta vastaan ja söi sen violetin (10-6)
- 7) # tää menee aina hausemmaks nyt & musta tulee ja syö keltasen (10-7)
- 8) #musta tulee taas jälleen oikealta ja & vastassa on punanen ja punanen söi sen sitten tuosta matkalla (10-8)
- 9) # punanen tulee taas tuolta & vasemmalta ja söi harmaan valkosen (10-9)
- 10) # taas punanen tulee & sieltä ja vastaan tulee sininen joka söi sen (10-10)
- 11) # sininen tulee nytten & tuolta vasemmalta ja oikealta tuli vihreä kala ja yllättäen söi sen (10-11)
- 12) # vihreä kala uiskentelee & vasemmalta päin ja vastaan tulee taas violetti kala ja söi sen (10-12)
- 13) # violetti kala tulee & ja söi valkosen kalan vasemmalta oikeelle (10-13)
- 14) # ja vasemmalta oikeelle menee taas & violetti kala ja nyt se söi mustan tällä kertaa vastaan tulleen kalan (10-14)
- 15) # violetti tulee nyt & päinvastasesta suunnasta ja nyt se söi keltasen (10-15)
- 16) # no violetti tulee taas & päinvastasesta suunnasta ja nytten oranssi söi (10-16)
- 17) # & oranssi tuli syödyksi harmaan toimesta joka tuli vasemmalta oikealle (10-17)
- 18) # ja vasemmalta oikealle tulee & jälleen harmaa ja nythän kävi köpelösti että sininen söi sen (10-18)
- 19) päinvastasesta suunnasta # samasta & suunnasta kun äsken tulee taas sininen ja söi vihreän (10-19)
- 20) # ja nyt sininen tulee päinvastasesta & suunnasta eli vasemmalta oikeelle ja kävi köpelösti koska oikeelta vasemmalle tullut pinkki söi (10-20)
- 21) # ja samaan suuntaan taas pinkki kala & menee ja vastaan tuli valkosen kala toisesta suunnasta ja söi sen (10-21)
- 22) # ja valkosen kala tulee vasemmalta & oikeelle musta vasen oikeelta vasemmalle ja söi sen // #musta söi sen (10-22)
- 23) #musta söi sen & ja musta tulee nyt vasemmalta eiku oikeelta vasemmalle ja söi pinkin (10-23)
- 24) #taas musta tulee samasta suunnasta & ja söi oranssin kalan vastaan tulleen kalan (10-24)
- 25) # taas samasta & suunnasta tulee musta ja nyt kävi köpelösti harmaa söi sen vastaan tullessaan (10-25)
- 26) # ja harmaa & tulee äskeisestä suunnasta taas uudestaan ja syöi sinisen kalan (10-26)
- 27) # harmaa tulee jälleen samasta & suunnasta kun äsken ja nyt syö vihreän kalan (10-27)
- 28) # [naurua] tää alkaa mennä & psykedeeliseks toi harmaa tulee samasta suunnasta ku äsken ja söi pinkin uudestaan (10-28)

- 29) [#naurua] nyt harmaa tulee oikealta &vasemmalle ja vastaan tuli melkein samaa sävyä oleva valkoinen ja söi sen // valkoinen söi (10-29)
 30) #valkoinen söi valkoinen tulee nyt &päinvastasesta suunnasta ja hän söi nyt tän mustan kalan joka tuli toisesta suunnasta (10-30)
 31) # valkoinen tulee taas jälleen &samasta suunnasta vasemmalta öö oikealta vasemmalle ja syöi keltaisen kalan (10-31)
 32) # valkoinen kala tulee taas jälleen &samasta suunnasta ja nyt tällä kertaa syö punasen kalan (10-32)

Informantti 11

- 1) hmm # joo no tossa &kaks kalaa törmäsi toisiinsa, punainen kala lähti uimaan oikealle (11-1)
 2) # ja vasemmalta tulee &sininen kala joka haukkaa punasen kalan ää nyt näkyy pelkkää valkosta (11-2)
 3) [nyt näkyy #pelkkää valkosta] ja &vihreä ja sininen kala kohtaa vihreä kala imaisee sinisen kitaansa (11-3)
 4) # ja jälleen &vihreä ja vaaleanpunainen kala vaaleanpunainen haukkaa vihreän (11-4)
 5) # &vaaleanpunainen kala syö valkoisen kalan joka tuli oikealta (11-5)
 6) # ja nyt musta ja &vaaleanpunainen kala äö tapasivat ja musta jatkaa voittajana eteenpäin [naurahdus] (11-6)
 7) [eteenpäin #[naurahdus]] ää sitten &mustan ja keltaisen kalan kohtaaminen jonka musta voitti (11-7)
 8) # öö musta ja &punainen punainen kala punainen oli vahvempi söi mustan (11-8)
 9) # ja sitten & harmaa ja punainen kala ottivat mittaa toisistaan ja punainen oli voimakkaampi (11-9)
 10) [#voimakkaampi] & sininen kala imaisi punaisen kitaansa (11-10)
 11) # ja sieltä tulee tällä kertaa &vihreä kala joka imaisee vastustajansa sinisen ahvenen mikä lie kala onkaan (11-11)
 12) # [ahvenen mikä lie &kala onkaan] ja punai öö vaaleanpunainen syö vihreän seuraavassa erässä (11-12)
 13) [seuraavassa #erässä] ja &taas vaaleanpunainen syö valkoisen kalan (11-13)
 14) # mm ja &vaaleanpunainen ja musta kala kohtaavat (11-14)
 15) #mm keltainen ja &vaaleanpunainen kala (11-15)
 16) #ja punainen ja vaaleanpunainen & joista punainen sitten syö vaaleanpunaisen (11-16)
 17) # ja jälleen &harmaa ja punainen kala harmaa haukkaa punaisen (11-17)
 18) # sininen &kala ui kohti harmaata ja haukkaa harmaan kitaansa (11-18)
 19) # vihreä ja sininen kala & törmäävät sininen haukkaa vihreän (11-19)
 20) # vaaleanpunainen ja sininen uivat &kohti toisiaan ja vaaleanpunainen öö syö sinisen (11-20)
 21) # valkoinen ja &vaaleanpunainen (11-21)
 22) #ja musta ja valkoinen & aa oikealta tuleva musta syö valkoisen kalan (11-22)
 23) #keltainen ja musta uivat kohti &toisiaan ja musta haukkaa keltaisen kitaansa jatkaa matkaansa (11-23)
 24) # musta ja punainen & törmäävät ja musta syö vasemmalta tulevan punaisen kalan (11-24)
 25) # ja tässä &vastakkain harmaa ja musta ahvenko kenties joista harmaa on voimakkaampi (11-25)
 26) [joista harmaa on voimakkaampi] # & ja jälleen harmaa syö sinisen kalan seuraavassa erässä (11-26)
 27) # ja taas & harmaa haukkaa vihreän (11-27)
 28) # haukkaako harmaa myös &vaaleanpunaisen? – selvästikin! [naurua] (11-28)
 29) # haa valkoinen ja harmaa nyt harmaa &tulee oikealta haa vasemmalta tuleva valkoinen on yleensä siis voimakkaampi (11-29)
 30) # [&voimakkaampi] nyt kyllä valkoinen tuli oikealta ja söi mustan (11-30)
 31) # jälleen valkoinen ja &keltainen törmäävät valkoinen syö keltaisen kalan (11-31)
 32) # punainen ja valkoinen & kohtaavat valkoinen jatkaa matkaansa punainen kidassaan (11-32)

Informantti 12

- 1) # punanen kala ui &harmaata kalaa kohti punanen kala syö harmaan kalan (12-1)
 2) #punane ja sinin punanen kala ui sinistä &kalaa kohti ja si mutta sininen kala syö punasen kalan (12-2)
 3) # sininen kala ui vihreen &kalan luo ja joutuu syödyks (12-3)
 4) # vihree kala & menee violetin kalan mahaan (12-4)
 5) # violetti kala ui &valkosta kalaa kohti ja haukkaa sen (12-5)
 6) # sitte tuo violetti kala &ui mustaa kalaa kohti ja musta kala syö sen (12-6)
 7) # musta kala &uiii ja syö keltaisen kalan (12-7)
 8) # sitte musta kala & joutuu punasen kalan syödyks (12-8)
 9) # sitte punanen kala & syö harmaan kalan (12-9)
 10) # ja punanen kala & joutuu sinisen kalan syömäks (12-10)
 11) # sininen kala & menee vihreen kalan mahaan (12-11)

- 12) # sitte vihree kala & joutuu violetin kalan syömäks (12-12)
- 13) # ja violetti kala & syö valkosen kalan (12-13)
- 14) # violetti &kalaaa syö mustan kalan (12-14)
- 15) # sitte &violetti kala syö keltasen kalan (12-15)
- 16) # sen jälkeen violetti &kala joutuu punasen kalan mahaan (12-16)
- 17) # sitte punanen kala ui harmaan & kalan luo ja joutuu sen syömäks (12-17)
- 18) # harmaa kala & joutuu sinisen kalan syömäks (12-18)
- 19) # sininen kala & syö vihreen kalan (12-19)
- 20) # sitte sininen kala &sen jälkeen joutuu violetin kalan syömäksi (12-20)
- 21) # ja sen jälkeen violetti kala tulee & ja joutuu valkosen kalan syömäksi (12-21)
- 22) # sen jälkeen valkonen &kala joutuu mustan kalan syömäksi (12-22)
- 23) # sitte musta kala tulee &ja syö keltasen kalan (12-23)
- 24) # sitten musta kala & tulee ja syö vielä punasenkin kalan (12-24)
- 25) # sitte tulee musta kala taas &ja joutuu harmaan kalan mahaan (12-25)
- 26) # sitte tulee harmaa kala &ja syö sinisen kalan (12-26)
- 27) # sitte tulee harmaa kala ja & syö vihreänkin kalan (12-27)
- 28) # taas tulee harmaa &kala ja tällä kertaa se syö violetin kalan (12-28)
- 29) # sitte tulee harmaa &kalaa jaa joutuu valkosen kalan syömäksi (12-29)
- 30) # sitte valkonen kala & syö mustan kalan (12-30)
- 31) # ja sitte valkonen kala vielä & syö keltasen kalan (12-31)
- 32) # ja sitte valkonen kala & syö punasenkin kalan (12-32)

Informantti 13

- 1) onneksi ei ole perjantai ja # tässä näyttäisi siltä että kaksi &kalaa tulee vastakkain ja punainen kala söi itse asiassa ton harmaan joka tuli vähän sitä vastaan (13-1)
- 2) nyt #tulee itse asiassa sininen ja punainen kala & ja sininen söi punaisen kalan sitten ko heidän kohdatessaan toisensa (13-2)
- 3) [toisensa] # ja nyt tulee sitten tässä sininen ja &vihreä kala näköjään vihreä kala söi ton sinisen tässä vaihees et (13-3)
- 4) # ja nyt on vihreä kala tulee & ja kohtasi pinkin kalan joka sitten söi sen (13-4)
- 5) ja #nyt tulee taas pinkki kala & joka syö tämmösen valkosen kalan jok joka tulee samanlailla kohti kohden sitä (13-5)
- 6) ja #sitten meillä on täällä &tämmönen pinkki kala jonka söikin tommonen musta kala joka toi tuli sitten kans vastaan (13-6)
- 7) nyt tulee #keltanen kala ja &musta kala jonka musta sitten syö siis keltaisen (13-7)
- 8) [siis keltaisen] # ja sitten tässä on tämmönen musta kala & jonka syö tämmönen punanen kala joka tuli vastaan (13-8)
- 9) # ja nyt tulee &punainen kala vastaan ja se söi sen harmaan kalan joka tuli sitten taas vastaan tuolta toisesta päästä (13-9)
- 10) #sieltä tulee punainen kala & jonka syö sitten tuommonen sininen kala (13-10)
- 11) #nyt tässä tapahtuu niin että tämmönen sininen kala &tulee vastaan ja kappas kävikin niin että vihreä kala söi tämän sinisen kalan kävi toistepäin (13-11)
- 12) # aha eli vihreä kala tulee &ja syö eipäs syökään vaan tapahtui näin että pinkki kala söi tämän vihreän kalan huijasin teitä (13-12)
- 13) # ja sitten tulee pinkki kala & joka itse asiassa söikin tuon valkoisen kalan joka tuli vastaan (13-13)
- 14) ja nyt tulee &uusintamatsi paitsi että tässä &on pinkki kala joka itse asiassa söikin tämän mustan kalan joka tuli vastaan (13-14)
- 15) nyt #tulee keltainen kala ja pinkki kala & aha ja pinkki kala söi tämän keltaisen kalan sitten tämä on jännittävä ottelu (13-15)
- 16) #ää pinkki kala tulee toisesta &päästä ja sen syö tämmönen punainen kala joka tulikin sitten oikealta (13-16)
- 17) # oikealla punainen kala & ja vasemmalla harmaa joka sitten söi tuon punaisen kalan (13-17)
- 18) ja #sitten tulee vasemmalta &harmaa jonka syö sitten oikealta tuleva sininen kala (13-18)
- 19) # ja vasemmalta &tulee ei vaan oikealta tulee sininen kala jonka söi joka söi sitten sen vihreän kalan joka tuli oikealta eiku vasemmalta (13-19)
- 20) [oikealta #eiku vasemmalta] ja sitten tulee &tämmönen sininen kala joöö joka tuli syödyksi pinkin k pin pinkki kala sitten söi sen joo (13-20)
- 21) ja #tota sitten tulee pinkki kala &oikealta jonka syö sitten tuo valkoinen kala joka tuli vasemmalta (13-21)

- 22) #nyt tulee mu musta musta ja valkea kala & musta oikealta ja musta söi valkean kalan vasemmalta (13-22)
- 23) ja #ja sitten vase oikealta & tulee musta kala joka söi sitten va kalan joka tuli vasemmalta ja joka oli keltainen (13-23)
- 24) # ja sitten oikealta tulee & musta kala joka söi punaisen kalan joka tuli vasemmalta (13-24)
- 25) seuraavassa #erässä musta kala oikealta & söö eipäs syönytään vaan vain vasemmalta tuleva harmaa kala söi mustan kalan (13-25)
- 26) ja sit # vasemmalta tulee harmaa kala & ja se söi oikealta tulleen sinisen kalan (13-26)
- 27) ja sitten #vielä näyttäisi olev joo öö ä vasemmalta & tulee harmaa kala ja se syö tuon vihreän kalan joka tuli oikealta (13-27)
- 28) nyt taas #kalat kohtaavat harmaa & kala syö pinkin kalan joka tuli oikealta (13-28)
- 29) ja #nyt harmaa & kala tulee syödyksi aa vasemmalta tulleen valkosen kala (13-29)
- 30) [valkosen #kala] nyt tulee sitten oikealta & valkoinen kala joka syö mustan kalan joka tulee vasemmalta (13-30)
- 31) ja vielä kohtaavat #kalat oikealta tuleva & valkoinen kala söi ää keltaisen kalan joka tuli vasemmalta (13-31)
- 32) # oikealta tuleva valkoinen kala & syö punaisen kalan joka tuli vasemmalta (13-32)

Informantti 14

- 1) #no niin eli täällä punanen ja & harmaa kala uiskentelee punanen kala söi tuon harmaan kalan ja lähti pois tuosta kuvasta (14-1)
- 2) ja #nyt punanen ja sininen kala & kohtaa että sininen kala söi punasen kalan ja lähtee pois nyt ruudusta uiskentelemaan (14-2)
- 3) ja #nyt kohtaa sitte tämmönen & vihree ja sininen kala jonka vihree kala sitten söi tuon sinisen kalan ja lähti taas pois tuosta (14-3)
- 4) ja #nyt tuleekin vaaleenpunanen ja vihreä & kala ja vaaleenpunanen kala söi vihreen kalan ja uiskentelee pois (14-4)
- 5) nyt #on vaaleenpunanen kala ja & ja valkoinen kala jonka se vaaleenpunanen kala sitten söi ja uiskentelee menemään tuosta (14-5)
- 6) ja #nyt tulee musta ja vaaleenpunanen & kala ja musta kala söi tuon vaaleenpunasen kalan ja lähtee uiskentelemaan pois (14-6)
- 7) nyt kohtaa #sitten musta ja & keltanen kala ja musta kala söi tuon keltaisen kalan ja lähti menemään (14-7)
- 8) ja nyt #tulee musta ja punanen kala & ja punanen kala söi mustan kalan ja uiskentelee pois tuosta ruudusta (14-8)
- 9) ja #nyt kohtaa punanen kala ja & harmaa kala ja punanen kala haukkas kitaansa tuon harmaan kalan ja uiskenteli pois (14-9)
- 10) nyt tulee #punanen kala ja sininen & kala kohtaa ja sininen kala söi tuon punasen kalan suihinsa (14-10)
- 11) nyt tulee #sininen kala ja vihree kala & kohtaa ja vihree kala söi söi tuon sinisen kalan suihinsa (14-11)
- 12) nyt sitte # täällä uiskentelee vihree kala ja & vaaleenpunanen kala ja vaaleenpunanen kala söi tuon vihreän kalan ja ui pois tuosta ruudusta (14-12)
- 13) ja nyt # vaaleenpunanen kala ui valkosta & kalaa kohti ja söi sen valkosen kalan suihinsa ja menee menojaan (14-13)
- 14) nyt #kohtaa vaaleenpunanen kala mustan & kalan ja vaaleenpunanen kala söi tuon mustan kalan suihinsa ja (14-14)
- 15) # nyt ui vaaleenpunanen kala ja keltanen & kala toisiaan kohti ja vaaleenpunanen kala sitten haukkas kitaansa tuon (14-15)
- 16) ja nyt #kohtaa sitten vaaleenpunanen kala & punasen kalan ja punanen kala avas suunsa ja söi sen vaaleenpunasen kalan ja ui pois (14-16)
- 17) ja nyt #kohtaa punanen ja harmaa kala & ja nyt harmaa kala söi punasen kalan suihinsa ja ui pois tuosta (14-17)
- 18) ja nyt #harmaa kala ja sininen kala & ui toisiaan kohti ja sininen kala söi tuon harmaan kalan ja ui pois (14-18)
- 19) ja nyt sitte #ui toisiaan kohti sininen kala ja & vihree kala ja sininen kala söi tuon vihreän kalan suihinsa (14-19)
- 20) ja nyt #sitten ui sininen kala ja & vaaleenpunanen kala ja vaaleenpunanen kala söi tuon sinisen kalan ja ui sitten pois tuosta ruudusta (14-20)

- 21) ja # nyt &vaaleenpunanen ja valkosen kala ja ja sitte valkosen kala söi tuon vaaleenpunasen kalan suihinsa (14-21)
- 22) ja nyt sitten #valkosen kala ja musta kala &kohtaa ja musta kala söi tuon valkosen kalan suihinsa ja ui pois tuosta (14-22)
- 23) ja nyt sit #musta kala ja keltanen kala ui &toisiaan kohti ja musta kala söi tuon keltasen kalan ja ui pois (14-23)
- 24) ja nyt sitte # punanen kala ja musta kala ja &musta kala söi tuon punasen kalan ja ui pois (14-24)
- 25) ja nyt #harmaa kala ja musta kala ja & ui ja harmaa kala söi mustan kalan ja nyt se uiskentelee pois tuosta (14-25)
- 26) ja nyt #sitte harmaa kala ja sininen &kala kohtaa ja harmaa kala söi tuon sinisen kalan ja ui pois tuosta ruudusta (14-26)
- 27) ja nyt sitten # harmaa kala ja vihree kala &kohtaa ja harmaa kala söi tuon vihreen kalan ja jatkaa sitte matkaansa (14-27)
- 28) ja nyt #kohtaa sitte harmaa kala &vaaleenpunasen kalan ja harmaa kala söi tuon vaaleenpunasen kalan ja jatkaa matkaansa (14-28)
- 29) #nyt kohtaa harmaa kala ja &valkosen kala ja valkosen kala söi tuon harmaan kalan ja jatkaa matkaansa (14-29)
- 30) ja #nyt valkosen kala ja musta kala ui &toisiaan kohti ja valkosen kala söi tuon mustan kalan ja uiskentelee pois (14-30)
- 31) ja nyt sitte # kohtaa valkosen kala &keltasen kalan ja valkosen kala söi tuon keltasen kalan ja ui sitte pois tuosta (14-31)
- 32) ja #nyt ui valkosen kala punasta kalaa &kohti ja valkosen kala söi tuon punasen kalan ja uiskentelee sitte pois (14-32)

Informantti 15

- 1) punanen kala söi tuon harmaan kalan (15-1)
- 2) sininen kala syö tämän punasen kalan (15-2)
- 3) vihree kala syö tämän sinisen kalan (15-3)
- 4) pinkki kala söi vihreen kalan (15-4)
- 5) pinkki kala söi tuon vaaleamman kalan (15-5)
- 6) musta kala syö tämän pinkin kalan (15-6)
- 7) musta kala syö pinkin kalan (15-7)
- 8) punainen kala syö mustan kalan (15-8)
- 9) punanen kala syö harmaan kalan (15-9)
- 10) sininen söi punasen (15-10)
- 11) vihree söi sinisen kalan (15-11)
- 12) pinkki söi vihreän (15-12)
- 13) nuolellinen söi tuon valkean kalan (15-13)
- 14) pinkki söi mustan (15-14)
- 15) nuolellinen söi eli pinkki söi toisen kalan (15-15)
- 16) punanen söi ja tällä kertaa --- nuolellinen joutu syödyksi (15-16)
- 17) harmaa syö punasen eli taas nuolellinen joutui syödyksi (15-17)
- 18) sininen syö harmaan elikkä nuolellinen joutu taas syödyksi (15-18)
- 19) sininen söi vihreän (15-19)
- 20) pinkki syö sinisen (15-20)
- 21) valkosen söi tuon pinkin (15-21)
- 22) musta söi valkean kalan (15-22)
- 23) musta söi keltasen kalan (15-23)
- 24) musta söi punasen (15-24)
- 25) harmaa söi mustan (15-25)
- 26) harmaa söi sinisen (15-26)
- 27) harmaa söi vihreän kalan (15-27)
- 28) harmaa söi pinkin (15-28)
- 29) valkea söi harmaan (15-29)
- 30) valkea kala söi mustan kalan (15-30)
- 31) valkosen kala syö keltasen kalan (15-31)
- 32) valkosen söi punasen kalan (15-32)

Informantti 16

- 1) # kaksi kalaa &kohtaa toinen kala on punanen ja se punanen kala syö sen pienemmän ja lähtee jatkamaan matkaa eli ui (16-1)
- 2) # sitte se punanen tulee &takasin ja sitä vastaan tulee sininen kala joka syö sen punasen (16-2)
- 3) # no sitte se sininen tulee &takasin ja vihree syö sen (16-3)
- 4) # sitte tulee &vihree ja violetti kala tai vaaleenpunanen ja se vaaleenpunanen hotkasee sen vihreen (16-4)
- 5) # sitte violetti &vaaleenpunanen tulee takasin ja hotkasee valkosen kalan (16-5)
- 6) # no se violetti &tulee taas ja nyt se m sitä vastaan tulee musta kala joka syö sen (16-6)
- 7) # ja musta kala &palaa ja hotkasee vastaan tulevan keltasen kalan (16-7)
- 8) # no nyt mustaa &kalaa vastaan tulee punanen ja se punanen syö mustan (16-8)
- 9) # ää punanen kalat & ui tak taas ja sit syö ha harmaan kalan joka tulee sitä vastaan (16-9)
- 10) # nyt sitä vastaan tulee &sininen ja se sininen syö punasen (16-10)
- 11) # no sininen kala &tulee ja joutuu vihreän hotkasemaks (16-11)
- 12) # mm nyt kohtaa vihreä &ja vaaleenpunanen violetti ja vaaleenpunanen syö sen (16-12)
- 13) # ja sitte se &kohtaa se vaaleenpunanen valkosen kalan ja syö valkonen kalan (16-13)
- 14) # no nyt se vaaleenpunanen &tulee uuestaan ja syö mustan kalan (16-14)
- 15) # jaa nyt se &tulee keltasta kohti ja syö keltasen (16-15)
- 16) # ja sit &tulee punanen kala vastaan mutta se punanen syö sen vaaleenpunasen (16-16)
- 17) # mm nyt se näkee &harmaan ja se harmaa syö punasen kalan (16-17)
- 18) # no harmaa kala ui &sinistä vastaan ja sininen syö harmaan (16-18)
- 19) # sininen kala palaa & ja hotkasee vastaan tulevan vihreän kalan (16-19)
- 20) # ja nyt sinistä vastaan &ui violetti vaaleenpunanen joka syö sinisen kalan (16-20)
- 21) # no violettia &vastaan tulee valkonen joka syö sen (16-21)
- 22) # valkonen ja musta kala & kohtaa ja musta syö valkosen (16-22)
- 23) # no nyt musta kala kohtaa & keltasen ja syö sen (16-23)
- 24) # mm musta kala ui &punasta päin ja syö punaisen (16-24)
- 25) # mm nyt sitä vastaan tulee &harmaa joka syö mustan kalan (16-25)
- 26) # nyt harmaa ui &sinistä vasten ja syö sinisen (16-26)
- 27) # ja sitte sitä vastaan tulee &vihreä jonka se myös syö (16-27)
- 28) # mm nyt se kohtaa & violetin jonka syö myös (16-28)
- 29) # harmaa kala ui takasin & kohtaa valkosen ja valkonen syö sen (16-29)
- 30) # valkonen &palaa ja syö mustan kalan (16-30)
- 31) # nyt valkosta vastaan ui &keltanen kala ja valkonen syö keltasen (16-31)
- 32) # nyt &valkonen ui punasta vastaan ja syö punasen (16-32)

Informantti 17

- 1) #nyt tässä on punainen kala &joka syö harmaan kalan ja nyt se ui pois ruudulta (17-1)
- 2) nyt #sininen ja punainen kala &törmäävät ja sininen kala syö punasen kalan p sininen kala häviää ruudulta (17-2)
- 3) nyt #sininen kala lähestyy vihreetä &kalaa ja vihree kala syö sinisen kalan ja se vihree kala häviää (17-3)
- 4) nyt #sininen ja vaaleenpunanen eiku vihree ja &vaaleenpunanen kala kohtaa ja vaaleenpunanen kala söi vihreen kalan ja vaaleenpunanen kala häviää (17-4)
- 5) nyt #vaaleenpunanen ja valkonen kala &kohtaa ja vaaleenpunanen kala syö valkosen kalan ja häviää (17-5)
- 6) ää nyt #musta kala ja vaaleenpunanen kala kohtaa ja &vaaleenpunanen kala syödään ja musta kala häviää eli siis ui pois (17-6)
- 7) # nyt keltanen ja musta kala kohtaa & ja musta kala syö keltasen kalan ja ui pois ruudulta (17-7)
- 8) nyt #punanen kala ja musta kala ui toisiaan kohti &ja punanen kala syö mustan kalan ja ui pois (17-8)
- 9) #nyt punanen kala ja harmaa kala &kohtaa ja punanen kala syö harmaan kalan ja ui pois (17-9)
- 10) ja #nyt punanen kala ja sininen kala & kohtaa ja sininen kala syö punasen kalan ja ui pois ruudulta (17-10)
- 11) nyt #kohtaa sininen ja &vihreä kala ja vihreä kala syö sinisen kalan ja ui pois (17-11)
- 12) ja nyt # vihreä kala ja vaaleenpunanen &kala kohtaa ja vaaleenpunanen syö vihreen kalan ja ui pois (17-12)
- 13) ja nytte #valkone ja vaaleenpunanen kala kohtaa &ja vaaleenpunanen kala syö valkosen kalan ja ui pois (17-13)
- 14) nytten #vaaleenpunanen ja musta kala kohtaa & ja vaaleenpunanen kala syö mustan kalan ja ui pois (17-14)

- 15) ja keltanen # kala ja vaaleenpunanen kala kohtaa & ja vaaleenpunanen syö keltasen kalan ja ui pois (17-15)
- 16) nytte #vaaleenpunanen ja punanen kala kohtaa & ja vaaleenpunanen kala syödään ja punanen kala ui pois (17-16)
- 17) nytte #harmaa ja vaa ää punane kala & kohtaa ja punanen kala syödään ja harmaa kala ui pois (17-17)
- 18) #nytten harmaa kala ja sininen kala & kohtaa ja sininen kala syö harmaan kalan ja ui pois (17-18)
- 19) nytten #vihree ja sininen kala kohtaa ja & sininen kala syö vihreen kalan ja ui pois (17-19)
- 20) nytten #sininen kala kohtaa & punasen vaaleenpunasen kalan ja punanen kala syö sinisen kalan ja ui pois (17-20)
- 21) ja #nytten vaaleenpunanen kala & kohtaa valkosen kalan ja tulee syödyksi ja valkosen kala ui pois (17-21)
- 22) #nytten valkosen kala kohtaa & mustan kalan ja musta kala syö valkosen kalan ja ui pois (17-22)
- 23) #nytten musta kala ja keltanen kala kohtaa & ja musta kala syö keltasen ja ui pois (17-23)
- 24) nytten punane #ja musta kala kohtaa ja & musta kala syö punasen kalan ja ui pois (17-24)
- 25) nytte #harmaa ja musta kala kohtaa ja musta & ää harmaa kala syö mustan ja ui pois (17-25)
- 26) nytten #harmaa ja sininen kala kohtaa & ja harmaa kala syö sinisen kalan ja ui pois (17-26)
- 27) nytten harmaa #ja vihree kala kohtaa & ja harmaa kala syö vihreen kalan ja ui pois (17-27)
- 28) nytte harmaa ja # vaaleenpunanen kala kohtaa ja & harmaa kala syö vaaleenpunasen ja ui pois (17-28)
- 29) nytte #valkosen ja harmaa kala kohtaa & ja valkosen kala syö harmaan kalan ja ui pois (17-29)
- 30) #nytten valkosen ja musta kala & kohtaa ja valkosen syö mustan ja ui pois (17-30)
- 31) # nytten valkosen ja keltanen kala & kohtaa ja valkosen kala syö keltasen kalan ja ui pois (17-31)
- 32) ja nyt #punane ja valkosen kala kohtaa ja & valkosen kala syö punasen ja ui pois (17-32)

Informantti 18

- 1) # tossa kalat törmää vähä & toisiinsa nois toinen syö sen nyt se ui pois kuvasta sen evä liikkuu (18-1)
- 2) nyt ne tulee #uudestaan kohdakkain & toi toinen toi sininen kala syö sen toisen ja nyt se sininen kala menee pois (18-2)
- 3) #nyt tulee vihree ja sininen kala & ja se vihree kala syö sen ja nyt se uiskentelee pois tuolta kuvaruudusta (18-3)
- 4) #tulee pinkki ja vihree kala & ja nyt se pinkki kala syö sen toisen tulee toisesta suunnasta ku nuo äskeisemmät ja menee tonne vasemmalle (18-4)
- 5) nyt #tulee vaalee ja pinkki kala & se pinkki kala syö sen ja menee tuolta oikeelta ulos (18-5)
- 6) # vihree ja & pinkki kala ja p iääh vihree kala syö ton toisen kalan (18-6)
- 7) # nyt tulee vihree ja & keltanen kala ja se vihree kala syö sen (18-7)
- 8) # nyt tulee vihree ja punanen kala & ja se punanen kala hotkasee ton toisen ja sit se ui pois (18-8)
- 9) # sit tulee punane ja harmaa kala & ja se harmaa kala syö sen (18-9)
- 10) # tulee punane ja sininen kala net & törmää ja sit toi sininen kala syö sen (18-10)
- 11) # tulee sininen ja vihree kala & ja vihree kala s hotkasee sen (18-11)
- 12) # sit tulee vihree ja tommonen liila & kala ja se liila kala syö sen ja ui pois (18-12)
- 13) # öö pinkki kala & ja valkosen kala kohtaa ja valkosen kala joutu suihin (18-13)
- 14) # sitte tulee tommonen liila kala ja & vihreä kala ja vihree öö pinkki kala syö sen toisen (18-14)
- 15) # sitte tulee toi liila kala & ja se syö sen keltasen kalan (18-15)
- 16) # sit tulee tommonen liila kala ja & oranssi kala ja oranssi kala syö sen liilan kalan (18-16)
- 17) # sit tulee punanen kala ja & harmaa kala ja harmaa kala syö sen punasen kalan (18-17)
- 18) # sit tulee harmaa kala ja & sininen kala ja sininen kala syö sen ja ui pois tuolta vasemmasta reunasta (18-18)
- 19) # sitte tulee sininen & kala ja vihree kala ja sininen kala syö sen toisen (18-19)
- 20) # tulee sininen kala & ja liila kala syö sen ja ui pois (18-20)
- 21) # liila kala tulee ja kohtaa & valkosen kalan ja valkosen kala syö sen pois ja menee pois (18-21)
- 22) # sitte tulee valkosen kala ja & vihree kala ja vihree kala syö sen valkosen kalan ja menee pois nyt se hävis kokonaan (18-22)
- 23) # sitte tulee vihree kala ja keltanen kala & ja vihree kala syö sen keltasen kalan ja liikkuu pois (18-23)
- 24) # ää vihree kala & tai l musta kala ja punanen kala kohtaa ja nyt se on syöty ja musta kala menee pois (18-24)
- 25) #ää musta kala ja harmaa kala & ja harmaa kala syö sen ja nyt harmaa kala menee pois nyt se hävis kokonaan (18-25)
- 26) # harmaa kala liikkuu kohti sinistä & kalaa ja syö sen sinisen kalan ja liikkuu pois (18-26)
- 27) # nyt kohtaa vihree kala ja & harmaa kala ja harmaa kala syö sen vihreen kalan ja harmaa kala menee pois tuolta oikeesta reunasta (18-27)

- 28) # sit tulee harmaa kala ja liila kala & ja harmaa kala syö sen liilan kalan ja liikkuu pois tonne oikeeseen reunaan (18-28)
- 29) # siinä harmaa kala ja valkea &kala kohtaa ja vaalee kala syö sen harmaan kalan po (18-29)
- 30) # sit tulee vaalee kala ja musta kala & ja nyt se vaalee kala syö sen mustan kalan ja menee pois (18-30)
- 31) # ää valkoinen kala liikkuu ja &kohtaa nelasen keltasen kalan ja nielee sen ja menee pois (18-31)
- 32) # vaalee kala tulee ja punanen kala &lähestyy sitä sit vaalee kala syö sen punasen kalan ja menee pois (18-32)

Informantti 19

- 1) # nyt siinä tulee kaksi kalaa toinen on &punainen ja toinen harmaa ja punainen kala syö harmaan kalan (19-1)
- 2) nyt # tulee sininen ja punainen kala & sininen kala syö punaisen kalan (19-2)
- 3) ja # seuraavaksi vihreä kala ja sininen & kala ja vihreä kala syö nyt sinisen kalan (19-3)
- 4) ja #sitten vihreä kala ja pinkki kala & ja pinkki kala syö vihreän kalan (19-4)
- 5) # ja sitten tulee pinkki kala ja valkoinen &kala ja pinkki kala syö valkoisen kalan (19-5)
- 6) ja #sitten tulee musta kala ja pinkki kala & ja musta kala syö pinkin kalan (19-6)
- 7) # ja sitten keltainen & kala eiikun nyt ne musta kala ja musta kala syö keltaisen kalan (19-7)
- 8) ja #punainen kala ja musta &kala ja punanen kala syö mustan kalan (19-8)
- 9) ja #punainen kala ja harmaa kala & punanen kala syö harmaan kalan (19-9)
- 10) # ja seuraavaksi sininen kala ja &punainen kala ja si sininen kala joutu öö joo (19-10)
- 11) jaa # sininen kala ja vihree kala & ja vihreä kala syö sinisen kalan (19-11)
- 12) # ja vihreä kala ja &pinkki kala ja vihreä kala joutuu pinkin kalan suuhun (19-12)
- 13) # ja pinkki kala ja valkoinen kala & ja pinkki kala syö taas valkosen kalan (19-13)
- 14) # ja pinkki kala ja &musta kala ja musta kala joutuu pinkin kalan suuhun (19-14)
- 15) # ja sitte pinkki kala ja &keltainen kala ja pinkki kala syö keltaisen kalan (19-15)
- 16) # ja pinkki kala se &syö punaisen eiku punainen kala syö pinkin kalan (19-16)
- 17) #ja punainen kala ja &harmaa kala harmaa kala syö punaisen kalan (19-17)
- 18) # ja harmaa kala ja sininen &kala ja sininen kala syö harmaan kalan (19-18)
- 19) # ja sininen kala ja vihreä &kala sininen kala syö vihreän (19-19)
- 20) # ja sininen kala & pinkki kala syö sinisen kalan (19-20)
- 21) # ja sitten tulee pinkki &kala valkoinen kala syö pinkin kalan (19-21)
- 22) # ja sitten tulee valkoinen kala ja musta &kala ja musta kala syö valkoisen kalan (19-22)
- 23) # ja sitten tulee musta &kala ja keltainen kala ja musta kala syö sitten keltaisen (19-23)
- 24) # ja musta kala &ja punainen kala ja musta syö punaisen (19-24)
- 25) # ja musta kala ja &harmaa kala ja harmaa kala syö sitten mustan (19-25)
- 26) # ja harmaa kala ja &sininen kala ja harmaa syö mu sinisen (19-26)
- 27) # ja harmaa ja vihreä kala & ja harmaa syö vihreän (19-27)
- 28) # ja sitte tulee harmaa kala ja pinkki &kala nyt harmaa syö pinkin (19-28)
- 29) # ja sitten tulee harmaa kala ja valkoinen &kala ja valkoinen syö harmaan (19-29)
- 30) # ja sitten vielä &puna ää valkoinen ja musta ja valkoinen syö mustan (19-30)
- 31) # ja sitten tulee keltainen ja valkoinen & ja valkoinen syö keltaisen (19-31)
- 32) # sitten vielä valkoinen ja &punainen kala ja valkoinen syö punaisen (19-32)

Informantti 20

- 1) # no niin tässä tämmönen & punanen kala syö harmaan kalan ja sitten se ui pois tuosta näytöltä (20-1)
- 2) #sitten tulee punanen kala ja &sininen kala ja sitten sininen kala syö sen punasen kalan ja se sininen kala myös menee pois (20-2)
- 3) # sitten sininen kala tulee &takasin ja sitten tulee tommonen vihreä kala joka syö sen sinisen ja se vihreäkin menee pois (20-3)
- 4) # sitten vihreä ja tommonen &vaaleanpunanen kala kala tulee ja sitten se vaaleanpunanen kala syö sen vihreän (20-4)
- 5) # sitten tulee vaaleanpunanen kala ja valkoinen &kala ja se vaaleanpunanen syö sen valkosen ja ui pois (20-5)
- 6) # sitten tulee musta kala ja vaaleanpunanen &kala ja se musta kala syö sen vaaleanpunasen sekin ui pois (20-6)
- 7) #sitten tulee keltanen ja musta kala & ja se musta kala nielee sen keltasen kalan ja sekin ui pois (20-7)
- 8) # sitten tulee punanen ja musta kala & ja sitten se punanen syö sen mustan kalan (20-8)
- 9) #mm sitten tulee punanen kala ja harmaa kala & ja se punanen kala syö sen harmaan kalan ja ui pois (20-9)

- 10) # sitten tulee punanen ja sininen &kala taas ja sitten se sininen syö sen punasen kalan (20-10)
- 11) # sit tulee vihree ja sininen kala & ja se vihreä kala syö sen sinisen kalan (20-11)
- 12) #sitten tulee vaaleanpunane ja vihreä &kala se vaaleanpunanen syö sen vihreän (20-12)
- 13) # sitten tulee vaaleanpunanen ja valkonen &kala ja se vaaleanpunanen syö sen valkosen kalan (20-13)
- 14) #sitten tulee vaaleanpunanen ja musta kala & ja vaaleanpunanen kala syö sen mustan kalan (20-14)
- 15) sitten tulee #keltanen ja vaaleanpunanen kala & ja se vaaleanpunanen kala nielee sen keltasen kalan (20-15)
- 16) # sitten tulee vaaleanpunanen kala & ja kirikkaanpunanen kala ja se kirikkaanpunanen syö sen vaaleanpunasen (20-16)
- 17) # tulee harmaa kala ja & punanen kala ja se harmaa kala syö sen punasen kalan (20-17)
- 18) # sitten tulee harmaa kala ja sininen kala & ja sininen kala syö sen harmaan kalan (20-18)
- 19) ää # sitten tulee vihreä kala ja sininen &kala ja se sininen kala syö sen vihreän kalan (20-19)
- 20) #sitten tulee sininen kala ja vaaleanpunanen &kala vaaleanpunanen kala syö sen sinisen kalan (20-20)
- 21) ja #sitten tulee valkonen kala ja vaaleanpunanen kala & valkonen kala syö sen vaaleanpunasen kalan (20-21)
- 22) # sitten tulee valkonen kala ja musta kala & se musta kala syö sen valkosen kalan (20-22)
- 23) #sitten tulee keltanen kala ja musta kala & ja musta kala syö sen keltaisen kalan (20-23)
- 24) #sitten tulee kirikkaanpunanen kala & ja musta kala ja se musta kala syö kirikkaanpunasen kalan (20-24)
- 25) # tulee harmaa kala ja musta kala & ja se harmaa kala syö sen mustan kalan (20-25)
- 26) sitten #tulee harmaa kala ja sininen kala & ja se harmaa kala syö sen sinisen kalan (20-26)
- 27) #sitten tulee harmaa kala ja vihreä kala & se harmaa kala syö sen vihreän kalan (20-27)
- 28) # sitten tulee harmaa kala ja &vaaleanpunanen kala ja harmaa kala syö vaaleanpunasen kalan (20-28)
- 29) # sitten tulee valkonen kala ja musta & ää harmaa kala ja sitte valkonen kala syö sen harmaan kalan (20-29)
- 30) #sitten tulee musta ja valkonen &kala ja valkonen syö sen mustan (20-30)
- 31) sitten #tulee keltanen ja valkonen kala & joista valkonen syö keltaisen (20-31)
- 32) # sitten tulee vakonen ja &punanen kala joista valkonen syö punasen kalan (20-32)

Informantti 21

- 1) #eli kuvaruutuun tuli punainen &kala ja harmaa kala punainen kala söi harmaan kalan (21-1)
- 2) #nyt tuli punanen ja sininen kala &sininen kala söi punasen kalan (21-2)
- 3) # nyt tuli sininen ja vihreä &kala ja vihreä kala söi sinisen kalan (21-3)
- 4) # seuraavaks tuli pinkki &ja vihree kala ja pinkki söi vihreän kalan (21-4)
- 5) # pinkki ja valkoinen kala &tuli ruutuun ja pinkki söi valkoisen kalan (21-5)
- 6) #musta kala ja pinkki kala tuli ruutuun & ja musta söi pinkin kalan (21-6)
- 7) # keltainen ja musta kala tuli ruutuun & ja musta kala söi keltaisen kalan (21-7)
- 8) #punanen ja musta kala tuli ruutuun &ja punainen söi mustan kalan (21-8)
- 9) # harmaa ja punainen kala tuli ja & punanen söi harmaan kalan (21-9)
- 10) # sininen kala ja punainen tuli ruutuun &ja p sininen söi punaisen kalan (21-10)
- 11) # vihreä sininen kala tuli &ruutuun ja vihreä söi sinisen kalan (21-11)
- 12) # pinkki ja vihree kala tuli & ja sitten pinkki söi vihreän kalan (21-12)
- 13) # valkoinen ja pinkki kala tuli &ruutuun ja pinkki söi valkoisen kalan ja jatkaa matkaa (21-13)
- 14) # musta kala ja pinkki kala tuli &ruutuun ja pinkki söi mustan kalan (21-14)
- 15) #pinkki ja keltainen kala tuli &ja pinkki söi keltaisen kalan (21-15)
- 16) # punainen ja kin pinkki kala &tuli ruutuun ja punainen söi keltai pinkin kalan (21-16)
- 17) #punainen ja harmaa tuli &ja sitten harmaa söi punaisen kalan (21-17)
- 18) # sininen ja harmaa kala tuli & ja sitten sininen söi harmaan kalan (21-18)
- 19) # sininen kala tuli vihreän &kala ja se vihreä kala s joutui sinisen syömäksi (21-19)
- 20) # vaaleenpunanen ja sininen kala &tuli ruutuun ja vaaleenpunanen söi sinisen kalan (21-20)
- 21) #valkoinen ja pinkki kala tuli ruutuun & ja valkoinen söi pinkin kalan (21-21)
- 22) musta # ja valkoinen kala tuli & ja sitten musta söi valkoisen (21-22)
- 23) #keltainen ja musta kala tuli &ja musta söi keltaisen (21-23)
- 24) #musta ja punainen kala &tulivat ruutuun ja punainen joutui mustan syömäksi (21-24)
- 25) # harmaa ja mustaa kala tulivat & ja harmaa söi mustan kalan (21-25)
- 26) #sininen kala tuli &eiku harmaa k kalat tulivat ruutuun ja harmaa kala söi sinisen kalan (21-26)
- 27) #vihree ja harmaa kala tulivat ruutuun ja & harmaa söi vihreän kalan (21-27)
- 28) #vaaleenpunanen ja harmaa kala &tulivat ruutuun ja harmaa söi vaaleanpunaisen (21-28)
- 29) # harmaa ja valkoinen kala tulivat ja & valkoinen söi harmaan kalan (21-29)
- 30) #valkoinen ja musta kala tuli ruutuun & ja valkoinen söi mustan kalan (21-30)

- 31) valkoinen # ja keltainen kala tuli & ruutuun ja valkoinen söi keltaisen kalan (21-31)
- 32) #valkoinen ja punainen kala tuli & ja valkoinen söi punaisen kalan (21-32)

nyt tää varmaan loppu eikä näy enää kaloja